

OSNOVNO GLASBENO IZOBRAŽEVANJE PO METODOLOŠKEM
SISTEMU EDGARJA WILLEMSA

Mateja Tomac Calligaris

KAZALO

OSNOVNO GLASBENO IZOBRAŽEVANJE PO METODOLOŠKEM SISTEMU EDGARJA WILLEMSA	3
GLASBENO UVAJANJE PO EDGARJU WILLEMSU	4
SPLOŠNI DEL	4
POSEBNI DEL	5
PREDMETNIK	5
Oprelitev predmeta	6
Cilji predmeta	6
Dejavnosti in vsebine predmeta z didaktičnimi priporočili	7
Glasbeno uvajanje po Edgarju Willemsu – prva stopnja	7
Glasbeno uvajanje po Edgarju Willemsu – druga stopnja	10
Glasbeno uvajanje po Edgarju Willemsu – tretja stopnja	14
Druga didaktična priporočila	18
Temeljni standardi znanja ob zaključku glasbenega uvajanja po Edgarju Willemsu	18
IZVEDBENI STANDARDI	IN
NORMATIVI	20
GLASBENA VZGOJA PO EDGARJU WILLEMSU	21
SPLOŠNI DEL	21
POSEBNI DEL	23
PREDMETNIK	23
Didaktična priporočila za izvajanje instrumentalnega pouka v skladu z metodološkim sistemom Edgarja Willemsa	23
UČNI NAČRT ZA PREDMET NAUK O GLASBI IN SOLFEGGIO PO EDGARJU WILLEMSU	25
Oprelitev predmeta	25
Cilji predmeta	25
Dejavnosti in vsebine predmeta z didaktičnimi priporočili	26
Slušno zaznavanje	26
Razvoj ritmičnega, melodičnega in harmonskega posluha	27
Branje notnega zapisa	28
Glasbeni narek	31
Pesmi, petje in instrumentalno igranje	33
Naravno telesno gibanje v povezavi z glasbo	34
Glasbena literatura in glasbena izrazna sredstva	35
Ustvarjanje	35
Teoretična in oblikovna znanja	36
Temeljni standardi znanja ob zaključku posameznih razredov	37
IZVEDBENI STANDARDI IN NORMATIVI	45

OSNOVNO GLASBENO IZOBRAŽEVANJE PO METODOLOŠKEM SISTEMU EDGARJA WILLEMSA

Osnovno glasbeno izobraževanje po metodološkem sistemu Edgarja Willemsa se v Glasbenem centru Edgar Willems izvaja na osnovi:

- vzgojno-izobraževalnega programa

glasbeno uvajanje po Edgarju Willemsu,

ki zajema predšolsko in pripravljalno stopnjo osnovnega glasbenega izobraževanja;

- vzgojno-izobraževalnega programa

glasbena vzgoja po Edgarju Willemsu,

ki zajema nižjo in višjo stopnjo osnovnega glasbenega izobraževanja.

V nadaljevanju predstavljam oba programa.

GLASBENO UVAJANJE PO EDGARJU WILLEMSU

Sestavljalka programa:

Mateja Tomac-Calligaris na osnovi metodološkega sistema Edgarja Willemsa in navodil Jacquesa Chapuisa, predsednika *Mednarodnega društva za glasbeno vzgojo Willems* (Association Internationale d'Education Musicale Willems, Lyon, Francija)

SPLOŠNI DEL

Ime programa:

GLASBENO UVAJANJE PO EDGARJU WILLEMSU

Cilji vzgoje in izobraževanja:

- omogočanje splošnega osebnostnega in glasbenega razvoja učencev v skladu z njihovimi sposobnostmi in zakonitostmi razvoja,
- odkrivanje in razvijanje glasbene nadarjenosti,
- načrtno izboljševanje glasbene izobraženosti prebivalstva,
- pridobivanje znanja za nadaljnje glasbeno izobraževanje,
- omogočanje umetniškega doživljanja in izražanja,
- vzgajanje za obče kulturne in civilizacijske vrednote, ki izvirajo iz evropske tradicije,
- vzgajanje za medsebojno strpnost, spoštovanje drugačnosti in sodelovanje z drugimi.

Pogoji za vključitev:

V program se lahko vključi otrok od četrtega do vključno šestega leta starosti.

Trajanje izobraževanja:

Trajanje programa je prilagojeno starosti otrok, ki pričnejo z glasbenim izobraževanjem, in sicer na sledeči način:

- a) Štiriletni otroci obiskujejo program tri leta (Program A).
- b) Petletni otroci obiskujejo program dve leti (Program B).
- c) Šestletni otroci obiskujejo program eno leto (Program C).

Obvezni načini preverjanja in ocenjevanja znanja:

Znanje učencev se ocenjuje opisno. Učitelj na podlagi rednega spremljanja otrokovega napredovanja ob zaključku šolskega leta oblikuje oceno otrokovih glasbenih sposobnosti in usvojenih znanj. Ob zaključku programa učitelj pripravi zaključno oceno glede na temeljne standarde znanja, v kateri poda svoj predlog za nadaljnji potek otrokovega glasbenega šolanja.

Pogoji za napredovanje in dokončanje izobraževanja:

Učenci se po zaključku programa *Glasbeno uvajanje po Edgarju Willemsu* vključijo v program *Glasbena vzgoja po Edgarju Willemsu* na podlagi zaključne ocene, ki vsebuje predlog učitelja o nadaljnjem poteku otrokovega glasbenega šolanja. Na podlagi uspešno opravljenega sprejemnega preizkusa se lahko vključijo tudi v program *Glasba*, ki ga izvajajo javne in zasebne glasbene šole.

POSEBNI DEL

Predmetnik

Predmeti:

Glasbeno uvajanje po Edgarju Willemsu

Opomba:

Predmet *Glasbeno uvajanje po Edgarju Willemsu* je razdeljen na tri stopnje dopolnjujočega se značaja in se izvaja po eno-, dvo- ali triletnem programu. Učenci so v posamezni program razporejeni glede na starost ob vpisu, in sicer na sledeči način:

Program A: Otroci, ki so ob vpisu stari štiri leta, obiskujejo glasbeno uvajanje po Edgarju Willemsu tri leta, in sicer vsako stopnjo eno šolsko leto.

Program B: Otroci, ki so ob vpisu stari pet let, obiskujejo glasbeno uvajanje po Edgarju Willemsu dve leti. Vsebine prve in druge stopnje obdelajo prvo leto šolanja, vsebine tretje stopnje pa drugo leto šolanja.

Program C: Otroci, ki so ob vpisu stari šest let, obdelajo vsebine vseh treh stopenj v enem šolskem letu, in sicer vsebine prvih dveh stopenj v prvem semestru, vsebine tretje stopnje pa v drugem semestru.

Šola izvaja programe A, B in C glede na število učencev. Poleg starosti kandidatov upoštevamo tudi njihove individualne sposobnosti, zato skupine oblikujemo fleksibilno.

Prvi dve stopnji glasbenega uvajanja predvidevata eno 60-minutno učno uro tedensko, tretja stopnja pa dve 45-minutni učni uri tedensko. Otroci, ki se vpišejo v program C in v enem šolskem letu obdelajo program vseh treh stopenj, zaradi zgoščenosti učne snovi obiskujejo celo šolsko leto dve 45-minutni učni uri tedensko.

Šolsko leto šteje 38 tednov.

Opredelitev predmeta

Osnovno glasbeno izobraževanje po metodološkem sistemu Edgarja Willemsa se začne že v zgodnjem otroštvu, saj je otrok kmalu dojemljiv za vodeno in sistematično pedagoško delo. Metodološki sistem Edgarja Willemsa je osnovan tako, da nikakor ne preobremeni otroka, ampak mu nudi dodatno možnost poglobljenega glasbenega, socialnega in splošnega razvoja. Pomen tristopenjskega glasbenega uvajanja je torej v tem, da omogoča intenziven in sistematičen pristop do glasbene in širše estetske vzgoje že v zgodnjem otroštvu. Otroci skozi vodeno igro razvijajo glasbene sposobnosti in usvajajo osnovna glasbena znanja. S tem polagajo trdne temelje za kasnejše glasbeno izobraževanje, si razvijajo glasbeni okus ter oblikujejo svoj odnos do glasbe in umetnosti v širšem smislu.

Cilji predmeta

Učenci:

- razvijejo pozitiven odnos do glasbe in umetnosti v širšem smislu,
- postajajo vsestransko glasbeno dejavni,
- razvijajo ritmični, melodični in harmonski glasbeni posluh,
- se glasbeno izražajo preko petja in igranja na instrumente,
- razvijajo motorične spretnosti,
- razvijajo sposobnost doživljajskega poslušanja glasbenih vsebin,
- sodelujejo pri ustvarjanju glasbenih in interdisciplinarnih vsebin,
- spoznavajo temeljne glasbene pojme,
- preko likovnega in notnega zapisa spoznavajo osnovne zakonitosti glasbene notacije,
- spoznavajo glasbila ter pevske in instrumentalne sestave,
- se navajajo na javno nastopanje.

Dejavnosti in vsebine predmeta z didaktičnimi priporočili

Glasbeno uvajanje po Edgarju Willemsu – prva stopnja

Program prve stopnje je razdeljen na štiri dele: vzgoja slušnega zaznavanja, ritmična vzgoja, petje in pesmi, naravno telesno gibanje. Vsaka učna ura naj bo pripravljena tako, da obravnava nekaj področij iz vsakega od štirih delov; tako bo raznolika, s pedagoškega vidika pa tudi dovolj sistematična. Naloga učitelja je organizirati svoje delo tako, da do konca leta poglobljeno obravnava vse točke v programu.

A. Vzgoja slušnega zaznavanja

Temu področju navadno posvetimo začetni del vsake učne ure, ker tako najlažje ohranimo zbranost in tišino, kar je potrebno za uspešno izvedbo dela. Prvi del učne ure traja približno dvajset minut. To področje zajema naslednje dejavnosti in vsebine:

- **PREPOZNAVANJE DOLOČENEGA ZVOKA MED DRUGAČNIMI**
Z različnimi glasbeno-didaktičnimi igrami spodbujamo otrokovo sposobnost slušnega prepoznavanja različnih zvokov. Pri tem si pomagamo z bogato zbirko instrumentov (mali instrumenti, Orffov instrumentarij, zbirke zvoncev različnih oblik...) pa tudi z drugimi zvočnimi viri (priklici za ptice, gumijaste igračke itd). Igre postajajo tekom leta čedalje bolj zahtevne (prepoznavanje enega zvoka, večih zvokov zapovrstjo ali večih zvokov sozvočno).
- **PREPOZNAVANJE ENAKIH ZVOKOV**
Najprimernejša tovrstna igra je igra z ropotuljami, ki se po zunanosti ne razlikujejo, vendar zaradi drugačne vsebine ropotajo na različne načine. Naloga otrok je poiskati par dveh enakih ropotulj. Tudi tukaj imamo na voljo veliko načinov, da prilagodimo zahtevnost vaje napredku otrok.
- **PREPOZNAVANJE, PONAVLJANJE IN IZMIŠLJANJE NIZKIH, SREDNJIH IN VISOKIH TONOV**
Na začetku leta višino tona ponazorimo tako, da npr. oponašamo glasove živali (medvedi in ptički ali podobno). Kasneje, ko otroci usvojijo pravilen besednjak, to ni več potrebno.
- **PREPOZNAVANJE IN IZVAJANJE TONSKEGA GIBANJA**
Z otroki na različne načine izvajamo tonsko gibanje navzgor in navzdol. Izvajanje spremljamo s primernimi gibi. Najprimernejši je gib roke od spodaj navzgor in obratno. Izvajamo glissande (oponašanje vetra, valov ali duhov...), atonalno in tonalno tonsko gibanje. Pri tem si poleg petja pomagamo z najrazličnejšimi instrumenti, kot so: flavta na poteg (primerna, ker zelo konkretno prikazuje tonsko gibanje), zvončki, ksilofon, panova piščal in podobno.
Otrokom pojav predstavimo in z njimi izvajamo igre posnemanja. Kmalu si otroci lahko sami izmislijo kratka tonska gibanja in jih spremljajo z gibom roke.

- **PONAVLJANJE IN IZMIŠLJANJE MELODIČNIH INTERVALOV**
Pri petju intervalov oponašamo kukavice, koga pokličemo (o – ooo) ali jih izvajamo na druge načine. Delo seveda prilagodimo zmožnostim otrok. Pomen te točke v programu je predvsem sposobnost reprodukcije različnih intervalov in občasna analiza v smislu tonskega gibanja (navzgor, navzdol, “na istem mestu”).
- **PONAVLJANJE IN IZMIŠLJANJE MELODIČNIH MOTIVOV**
Spet nam pridejo na pomoč glasbeno-didaktične igre (igra odmeva, itd). Pri izmišljanju bodo motivi sprva prosti, sčasoma pa vedno bolj strukturirani.
- **MELODIČNE INVENCije**
Pri izmišljanju otrok ne omejujemo izključno na tonalno izražanje, ampak spodbujamo v njih široko glasbeno domišljijo. Skupaj z otroki ustvarjamo različna razpoloženja (veselo, otožno, razbojniško...). Izvajamo igro vprašanj in odgovorov, pa tudi prosto individualno melodično izmišljanje. Ko začutimo, da se v otroku začneja razvijati občutek za tonalnost, lahko izmišljarije podpremo s preprosto harmonsko shemo. Izmišljanja naj bodo včasih skupinska, da tako omogočimo izražanje tudi boječim otrokom, ki individualno ne želijo nastopiti.
- **IZVAJANJE ALIKVOTNIH TONOV Z ZVOČNO CEVJO**
Otrokom predstavimo plastično cev, ki s spremembo hitrosti vrtenja ustvarja alikvotne tone. Z njimi ustvarjamo različne glasbene vsebine.
- **IZVAJANJE IN PREPOZNAVANJE DUROVEGA IN MOLOVEGA KVINTAKORDA**
Kvintakord zaenkrat predstavimo kot tri sozvočno blagozveneče tone. Otroci se naučijo nekaj pesmi s toni durovega in molovega kvintakorda (v otroški literaturi jih je precej) in tako kmalu začutijo različna značaja mola in dura.

B. Ritmična vzgoja

Občutek za ritem pri otrocih vzgajamo predvsem preko telesnega gibanja. Svoje delo opiram na naravna otroška ritmična gibanja kot so: hoja, tek, poskok, zibanje, ploskanje...in na govorni jezik. Poseben poudarek dajemo igram z rokami (različni udarci po mizi, igranje na male instrumente), saj je razvita ročna motorika bistvenega pomena za instrumentalno igranje. Točka D. bolj podrobno obravnava razvoj splošne motorike in otrokovega občutka za mero, področja za vzgojno delo z rokami (ta del traja približno deset minut) pa so:

- **IGRE ZA SPROSTITUTEV IN OGREVANJE**
V to področje spadajo igre, ki spodbujajo sproščeno telesno gibanje in hitro odzivnost (npr. prekinitve kakršnega koli gibanja na nepredvidljiv ukaz).
- **IZVAJANJE RITMOV BREZ VOKALIZACIJE**
Ritme lahko izvajamo s celim telesom, največkrat pa z rokami po mizi. Uporabimo najrazličnejše gibe – trkanje, udarjanje z dlanmi ali s pestmi, drsanje, prstno igro. Oponašamo gibanja živali ali druge pojave iz otrokovega okolja.
- **IZVAJANJE RITMOV Z VOKALIZACIJO**
Ritmom, ki jih izvajamo z rokami po mizi, dodamo spremljajočo vokalizacijo, npr. tipetipetop, tik tik tak, bum barabum, pam pam pam, itd.

- **PONAVLJANJE HITRIH RITMIČNIH ZAPOREDIJ**
Otroci z rokami, nogami ali ritmičnimi instrumenti ponavljajo sklop hitrih udarcev (od enega do šest).
- **IZVAJANJE DINAMIKE: GLASNO – TIHO, NARAŠČAJOČE – POJEMAJOČE**
Otrokovo pozornost usmerimo na dinamiko glasbenega izvajanja; ponavljamo in si izmišljujemo ritme, v katere vključimo raznoliko in bogato glasbeno dinamiko.
- **SPOZNAVANJE RAZLIČNIH HITROSTI IZVAJANJA GLASBE (HITRO – POČASI) IN AGOGIČNIH SPREMENB (VEDNO HITREJE, VEDNO POČASNEJE)**
Primere jemljemo iz življenjskega okolja: npr. pospeševanje in ustavljanje vlaka, oponašanje živali, ki tečejo ali se počasi plazijo...Uporabimo tudi izštevanke, deklamacije in pesmi, ki jih izvajamo z različno hitrostjo.
- **IZVAJANJE KRATKIH IN DOLGIH ZVOKOV**
Otrokovo pozornost usmerimo na trajanje zvoka in dolžino trajanja tudi ponazorimo z gibom rok. Izvajamo različna zaporedja kratkih in dolgih zvokov.
- **IZVAJANJE RITMA IZ GOVORNEGA JEZIKA**
Z gibi (najlažje z udarci rok po mizi) spremljamo kratke stavke kot: Tok tok tok, je kdo doma? Ustvarjamo dvogovore med otroki ali povemo kratke zgodbe, ki jih otroci oblikujejo skupaj z nami. Pozorni smo na to, da ne deformiramo naravnega ritma govornega jezika. Uporabimo tudi različne izštevanke in deklamacije.

C. Petje in pesmi

Pesmi so osrednji del vsake učne ure. Posvetimo jim približno 20 minut. Pri petju pazimo na sproščenost in lepoto glasu, pravilno intonacijo in ritmiko ter izgovorjavo. Ne omejujemo se samo na nekatere tonalitete, ampak pesmi transponiramo glede na obseg otroškega glasu. Izvajamo ljudske in umetne pesmi, ki so glasbeno in vsebinsko primerne za predšolske otroke, pa tudi dovolj raznolike, da z njimi ustvarimo vedno nove in zanimive atmosfere. Pomembno je, da otroci poleg slovenskih ljudskih in umetnih pesmi spoznajo tudi nekaj pesmi drugih evropskih in zunajevropskih glasbenih kultur.

Zelo primerne za to starost so glasbene pravljice, ki nudijo veliko možnosti za interdisciplinarno delo. V otroku vzbudijo bogato domišljjsko doživljanje tako glasbenih kot neglasbenih vsebin in med njimi vzpostavljajo povezave.

Učence naučimo veliko preprostih pesmi na dveh do petih tonih, ki nam bodo kasneje prišle prav pri začetku učenja teorije, solfeggia in instrumenta. Izbor pesmi prilagodimo spreminjanju letnih časov in praznikom tekom šolskega leta – jesen, zima, božič in novo leto, pust... Petje spremljamo z malimi instrumenti.

D. Naravno telesno gibanje

Namen tega dela učne ure, s katerim zaključimo naše tedensko srečanje, je spodbujati sproščeno telesno gibanje (tesno povezano z občutkom za ritem) in okrepiti otrokov občutek za mero. Pedagoški cilj je doseči, da otroci začutijo mero in značaj določene glasbene vsebine in z njo uskladijo svoje gibalno izražanje. Uporabimo naravna telesna

gibanja kot so: hoja, tek, skakanje, galop, hopsanje, zibanje, krožno gibanje in nihanje rok. Povezavo med gibanjem in glasbo vzpostavimo na naslednje načine:

- Otrok si sam izbere neko gibanje, pri katerem ga ostali učenci posnemajo. Na to gibanje učitelj glasbeno improvizira (z bobenčkom in petjem ali za klavirjem), lahko pa tudi izvaja primerne pesmi (Naša četica koraka, Abraham 'ma sedem sinov itd). V tem primeru se učitelj prilagaja otrokom oz. otroku. Ta način dela je posebej primeren za delo z otroki, ki še nimajo dobro razvitega občutka za mero.
- Za otroka je seveda bolj zahteven obraten proces: otrokovo gibalno prilagajanje določeni glasbeni vsebini. V ta namen so na razpolago didaktični posnetki, ki jih je izdalo *Mednarodno društvo za glasbeno vzgojo Willems*. Oblikovani so tako, da so posamezne skladbe primerne dolžine in dovolj raznolike, da v eni učni uri obravnavajo več načinov gibanja. Izberemo lahko tudi primere iz glasbene literature (R. Schumann: Album za mladino, J. S. Bach: Zbirka skladb za Ano Magdaleno, B. Bartok: Mikrokozmos itd).

Glasbeno uvajanje po Edgarju Willemsu – druga stopnja

V drugi stopnji poglobimo in utrdimo znanje, ki so ga otroci pridobili v prvi stopnji glasbenega uvajanja. V ta namen uporabimo med drugim različne načine likovnega zapisa glasbenih vsebin, ki otroku pomagajo ozavestiti glasbene elemente in ga pripravijo na notni zapis. V tej stopnji uvedemo tudi solmizacijske zloge. Otroku jih predstavimo kot imena za tone različnih višin. Uporabljamo absolutno solmizacijo. Sprva pojemo pesmi, ki imajo med besedilom solmizacijske zloge, kasneje pa lahko z zlogi nadomestimo besedila preprostih pesmi, ki so se jih učenci naučili že v prvi stopnji glasbenega uvajanja.

Likovne zapise glasbenih vsebin (tako melodičnih kot ritmičnih) otrokom predstavimo na naslednje načine:

1. zapis naredimo ob istočasnem izvajanju;
2. izvajamo enega od večih zapisov, ki so narisani na tabli, otroci pa prepoznajo izvajan zapis;
3. skupaj z otroki izvajamo glasbene zapise na različne načine, na pr. vokalno, instrumentalno, skupinsko in individualno...(branje);
4. otroci ustvarijo lasten zapis izvajanih glasbenih vsebin (narek). Posebej smo pozorni na to, da hitrost zapisa ustreza hitrosti glasbenega poteka, saj to olajšuje vzpostavitev pravilne asociacije med zvokom in zapisom. Pri tem delu je posebno pomembno individualno preverjanje vsakega učenca.

A. Vzgoja slušnega zaznavanja

- TONSKO GIBANJE IN LIKOVNI ZAPIS

Uporabljamo grafike, ki od leve proti desni sledijo tonskemu gibanju (glissandi, atonalno in diatonično tonsko gibanje).

- BRANJE LIKOVNEGA ZAPISA

Branje izvajamo skupinsko in individualno.

- NAREK TONSKEGA GIBANJA

Narek otroci sprva rišejo na tablo, kasneje pa v velike brezčrtne zvezke. Izvajamo ga tako, da učitelj zapoje kratek motiv, ga skupaj z otroki ponovi in pospremi s pravilnim gibom roke, nato sledi zapis. Narek tekom leta postaja zahtevnejši, otrokovo zapisovanje pa vedno bolj samostojno.

- PREPOZNAVANJE ZVOKOV PO BARVI

Uporabimo npr. različna tolkala, s katerimi udarjamo po čineli, in druge otroške instrumente. Igre so seveda zahtevnejše kot v prvi stopnji glasbenega uvajanja.

- PREPOZNAVANJE TONOV PO VIŠINI

Višino kot lastnost tona izpostavimo z uporabo primerne instrumentarije: enako oblikovani zvončki različnih velikosti, prav tako različno velike činele in drugi primerni instrumenti, ki izpostavijo razliko v višini, ne pa tudi v drugih lastnostih tona. Z njimi izvajamo sprva preprostejše, kasneje pa čedalje bolj zahtevne motive, ki jih otroci po poslušanju (z zaprtimi očmi) ponovijo.

- ISKANJE TONA DOLOČENE VIŠINE

Otroci poiščejo na nekem melodičnem instrumentu (ksilofonu, metalofonu itd. – pihala iz higienskih razlogov niso primerna) ton iste višine, kot ga učitelj zapoje ali zaigra na svoj instrument (klavir, kljunasto flavto...).

- UREJANJE TONOV PO VIŠINI

Tone različnih višin otroci uredijo po vrsti od nizkega k visokemu ali obratno. Za to glasbeno didaktično igro uporabimo zvončke, ki so narejeni tako, da so enake velikosti in oblike, vendar proizvajajo tone različnih višin. Urejamo tudi ploščice infratonalnega metalofona. Infratonalni metalofon je razstavljiv instrument, ki ima vse ploščice v obsegu od g1 do c2 enake dolžine, barve in oblike, uglasen pa je na naslednji način: g1 – a1: četrtnina tona, a1 – h1: osemnajstina tona, h1 – c2: polton. Taka uglasitev nam omogoča, da zahtevnost vaje prilagodimo slušnemu razvoju otroka: sprva urejamo cele tone in poltone, kasneje tretjine tona, četrtnina tona itn.

- VOKALNA REPRODUKCIJA TONOV NA VIŠJI TEŽAVNOSTNI STOPNJI

Otrok v obsegu svojega glasu poišče ton, ki ga zaigramo na klavir v zelo nizki ali v zelo visoki legi. Skupaj z otroki poskušamo zapeti tudi zvoke različnih zvoncev, činel...

- TONSKA VIŠINA IN SOLMIZACIJSKI ZLOGI

Solmizacijske zloge uvedemo kot imena za tone različnih višin. Uporabljamo jih v pesmih in pri ponavljanju preprostih melodičnih motivov in fraz.

- PONAVLJANJE MELODIČNIH MOTIVOV IN FRAZ

Izvajamo melodije na nevtralne zloge na ustrezno višji težavnostni stopnji kot v prvi stopnji uvajanja.

- MELODIČNE INVENCIIJE V DURU IN MOLU

Invencije na nevtralne zloge postajajo vse bolj strukturirane in raznolike. Pred izvajanjem invencij vedno ustvarimo zvočno okolje, na keterega se bodo invencije navezovala.

- LESTVICA IN TONALNOST

Otrok prepozna in zapoje durovo lestvico. Sam zaključí začeto melodijo na toniki. Improvizira tonalne melodične motive in fraze.

- ALIKVOTNI TONI Z DVEMA ZVOČNIMA CEVEMA

Učenec izvaja alikvotne tone z vrtenjem dveh cevi hkrati (v vsaki roki drži eno). Pri spretnejših otrocih spodbujamo sposobnost neodvisnega gibanja rok (npr. učenec z eno roko drži mirujoč ton, z drugo zaigra kratek melodični motiv). Na cevi igramo tudi tako, da z eno roko ponavljamo sosledja alikvotnih tonov, ki smo jih že zaigrali z drugo (igra imitacije).

- SOZVOČNI INTERVALI IN TROZVOKI

Razvijamo predvsem sposobnost slušnega zaznavanja. To pomeni, da od otrok pričakujemo zaporedno petje tonov (od nizkega k visokemu), ki jih sozvočno zaigramo na klavir. Intervale začnemo navezovati na *pesmi za učenje intervalov*¹, vendar jih še ne poimenujemo. Otrokovo pozornost usmerimo tudi na različne značaje štirih kvintakordov in jih lahko že pravilno poimenujemo.

B. Ritmična vzgoja

- IZVAJANJE RAZLIČNIH RITMIČNIH VSEBIN

Na različne načine (z udarci po mizi, instrumentalno, vokalno) izvajamo bolj in manj metrično urejene ritme. Ritmi naj bodo "živi", plastični, ekspresivni.

- RITMIČNA IMPROVIZACIJA V RAZLIČNIH HITROSTIH IZVAJANJA

Učitelj ali otroci sami določijo mero, ki postane osnova za vokalno ali instrumentalno ritmično improvizacijo. Otroke spodbujamo pri izmišljanju raznolikih ritmov. Delamo tudi v obratni smeri: učitelj (ali eden od učencev) improvizira, otroci pa poiščejo mero.

- PONAVLJANJE IN ZAPIS HITRIH RITMIČNIH ZAPOREDIJ

Igra je podobna kot v prvi stopnji glasbenega uvajanja, le da je malo zahtevnejša (ponavljanje od 1 – 9 hitrih zaporedij). Zapis sledi izvajanju. Zvoke zapišemo z isto hitrostjo, kot jih izvajamo:

||| |||| || |||| ||

Zapis beremo vokalno ali instrumentalno, pa tudi s ploskanjem ali udarci po mizi.

Spreminjamo hitrost in dinamiko izvajanja.

- DINAMIKA: NARAŠČAJOČE, POJEMAJOČE IN ZAPIS

¹ Pesmi, ki se začnejo z določenim intervalom in jih v metodološkem sistemu Edgarja Willemsa uporabljamo kot didaktično pomoč pri učenju intervalov. Mednarodno društvo glasbenih pedagogov Willems je izdalo zbirko takih pesmi tudi v slovenskem jeziku, vsak učitelj pa seveda lahko uporabi tudi druge pesmi po svoji izbiri.

- DINAMIKA: GLASNO, TIHO IN ZAPIS

|| | |||| || |||| |

- KRATKI IN DOLGI ZVOKI (PROSTI IN SORAZMERNI) IN ZAPIS

Kratke in dolge zvoke smo prepoznavali in izvajali v različnih kombinacijah že prvo leto glasbenega uvajanja, sedaj pa jim dodamo še zapis:

_____ (prosti)

_____ (sorazmerni: dva kratka = en dolg)

Izvajamo jih vokalno ali s primernimi instrumenti (činela, triangel).

- RAZLIKOVANJE MED TEŽKO IN LAHKO DOBO IN ZAPIS

1. |||||

2. |||||

3. |||||

- IZVAJANJE RITMA IN MERE PRI IZVAJANJU PESMI

Ob petju na male instrumente izvajamo:

- a) ritem pesmi
- b) mero

Sprva ritem in mero izvajamo skupinsko in zaporedno. V ta namen izberemo ritmično zanimive pesmi. Kasneje uvedemo skupinsko biritmijo (otroke razdelimo na dve skupini, od katerih vsaka izvaja svoj metrični element). Na isti način lahko izvajamo ritme, ki si jih izmislijo otroci: ritmično vsebino izvajamo v obliki ostinatov, ki jih spremljamo z izvajanjem mere. Uporabljamo barvno raznolike male instrumente (npr. ritem: palčke, mera: boben).

- UVAJANJE V MEDSEBOJNO NEODVISNOST ROK

Izvajamo različna gibanja, ki spodbujajo ročno motoriko v smislu neodvisnosti gibanja obeh rok. Ob petju izvajamo npr. ritem pesmi z eno roko, mero z drugo in podobno.

- PREPOZNAVANJE RITMA ZNANIH PESMI

Otroci prepoznavajo pesmi ali ritmična besedila, ki jih izvajamo na ritmični instrument (brez petja ali govorjenja). Uporabimo ritmično raznolike pesmi. Ritmično uganko lahko zastavijo tudi učenci sami.

C. Pesmi

Petje ostaja osrednji del vsake glasbene ure. V pevski repertoar uvrščamo pesmi, ki so vse bolj zahtevne tako z melodičnega kot z ritmičnega vidika. Poseben poudarek damo učenju pesmi za učenje intervalov in trozvokov. Besedila preprostih pesmi, ki jih učenci že dobro obvladajo, nadomestimo s solmizacijskimi zlogi. Posebej primerne so pesmi, pri katerih se melodična linija giblje po pretežno zaporednih stopnjah (*Kuža Pazi, Čuk se je oženil* in podobne). Pri petju spremljamo melodično linijo z gibom roke. Roka se giblje navzgor in navzdol v skladu z melodijo prosto v prostoru – ne uporabljamo točno določenih pozicij roke, kot jih npr. predvideva uporaba fonomimike. Kot že rečeno, ob petju izvajamo tudi različne metrične elemente.

D. Naravno telesno gibanje

Koncept dela glasbene ure, ki je namenjen gibanju, je enak kot pri glasbenem uvajanju prve stopnje. V naše delo uvedemo nekaj zahtevnejših elementov, kot so: agogične spremembe (*accelerando, rallentando*); sosledja različnih gibanj v eni skladbi (hoja, tek, hopsanje...), gibalna biritmija (ob hoji po meri otroci ploskajo ritmični ostinato ali težke dobe). Otroke spodbujamo k čimvečji samostojnosti pri zaznavanju sprememb v hitrosti izvajanja glasbe.

Glasbeno uvajanje po Edgarju Willemsu – tretja stopnja

Program te stopnje je precej obsežen, vendar izvedljiv, saj imajo otroci po prvih dveh stopnjah že precej veliko glasbeno predznanje. Namen tretje stopnje glasbenega uvajanja je pripraviti otroka na uspešen začetek učenja teorije, *solfeggia* in instrumenta, in sicer na slušnem, melodičnem, ritmično – motoričnem in izvajalskem področju.

A. Vzgoja slušnega zaznavanja in priprava na solfeggio

- MIKRO-INTERVALNI PROSTOR

Pri tem delu si pomagamo z infratonalnim metalofonom ali z didaktičnimi posnetki. Od otrok pričakujemo slušno zaznavanje razlik do 1/18 tona.

- MELODIČNI INTERVALI

Učencem predstavimo interval kot razdaljo med dvema tonoma. Glede na oddaljenost obeh tonov v lestvičnih stopnjah intervale poimenujemo v obsegu oktave ter jih navežemo na pesmi za učenje intervalov. Omejimo se na velike in čiste intervale.

- SOZVOČJA

Razvijamo predvsem sposobnost slušnega zaznavanja. To pomeni, da od otrok pričakujemo zaporedno petje tonov (od nizkega k visokemu), ki jih sozvočno zaigramo na klavir. Marsikateri učenec je na tej stopnji že sposoben slišati in zapeti tone sozvočno zaigranih septakordov. Učence opozarjamo na konsonanco in disonanco sozvočij. Utrjujemo prepoznavanje štirih kvintakordov.

- **PONAVLJANJE MELODIČNIH MOTIVOV IN FRAZ**

Izvajamo melodije na nevtralne zloge na ustrezno višji težavnostni stopnji kot v prvih dveh stopnjah uvajanja ter v različnih tonalitetah in modusih. Namen te dejavnosti je razvijanje občutka za melodijo in srečanje z raznolikimi slogi glasbenega ustvarjanja.

- **USTNI MELODIČNI NAREK**

Učitelj izvaja melodične motive in fraze, pri katerih melodijo vodi večinoma po zaporednih stopnjah lestvice (omeji se na C-dur). Pri tem uporablja solmizacijske zloge. Otroci ponavljajo za učiteljem in občasno spremljajo petje z gibom roke, ki označuje tonsko gibanje. Sčasoma otroci postanejo samostojni pri zaznavanju tonskega gibanja in sami pravilno poimenujejo tone melodične linije.

- **TONALNE MELODIČNE INVENCije**

Učenci vokalno izvajajo invencije na začetni motiv, individualne in skupinske invencije na določeno harmonsko shemo ter invencije v smislu vprašanja in odgovora. Pojejo na nevtralne zloge, učitelj pa jih spodbuja pri iskanju lepih melodičnih linij in jih opozarja na splošna estetska sredstva pri oblikovanju izmišljarij (uravnoveženost, menjavanje...). Občasno invencije izvajamo z uporabo solmizacije. V tem primeru se omejimo na C-dur in učencem predlagamo petje po zaporednih stopnjah.

- **PETJE KRATKIH MELODIČNIH VZORCEV NA ZAPOREDNIH STOPNJAH C-DUROVE LESTVICE**

Melodični vzorci so kratki in preprosti in se izvajajo z uporabo solmizacije. Njihov namen je utrditi obvladovanje solmizacijskih zlogov.

- **NOTE V NOTNEM ČRTOVJU**

Predstavimo notno črtovje in noto kot znak za ton. Note postavljamo na črte in v prostore ter zapisujemo in beremo kratke melodične motive in fraze, ki se gibljejo po zaporednih stopnjah diatonične lestvice. Učence opozorimo na podobnosti notnega in likovnega zapisa, ki so ga spoznali v drugi stopnji uvajanja. Zapišemo lahko tudi melodične vzorce, ki jih pojemo kot pripravo na solfeggio. Pozorni smo predvsem na to, da učenci vzpostavijo pravilno asociacijo med tonskim gibanjem in notnim zapisom, in v ta namen uporabimo različne glasbeno-didaktične igre. Ena od teh je igra prepoznavanja, med katero učitelj izvede enega od večih predstavljenih zapisov, naloga otrok pa je določiti, katerega. Primerna je tudi igra ugotavljanja "napak", ki jih pri branju zapisa naredi učitelj. Sprva ne uporabljamo ključa, zato tonsko višino izvajane melodije določimo sami (določimo začetni ton in s tem tonaliteto). Tako relativno branje, ki ga pripravimo z ustreznim zvočnim okoljem (npr. preko imitacije ali improvizacije), izpostavi osnovno logiko notnega zapisa, utrjuje uporabo solmizacijskih zlogov in kasneje olajšuje branje v različnih ključih. Za branje uporabljamo solmizacijske ali nevtralne zloge.

- **VIOLINSKI KLJUČ**

Ko otroci obvladajo relativno branje preprostih melodičnih motivov, jim predstavimo violinski kot znak za določitev tonske višine zapisanih not. Ker relativno branje že obvladajo, bodo brez težav brali absolutno višino tonov s pomočjo opornih točk (g1, c1, c2 za violinski ključ). Ker je relativno branje treba podpreti s postopno memorizacijo lege posameznih tonov, na tej stopnji uporabljamo predvsem notne zapise v obsegu c1 – g1.

B. Ritmična vzgoja

- **IZVAJANJE RAZLIČNIH RITMIČNIH VSEBIN**

Na različne načine (z udarci po mizi, instrumentalno, vokalno) izvajamo bolj in manj metrično urejene ritme. Ritmi naj bodo "živi", plastični, ekspresivni. Učence usmerjamo k zavestnemu dožemanju ustvarjenega ritmičnega poteka.

- **RITMIČNI SPOMIN**

Izvajamo igre prepoznavanja in samostojnega izvajanja ritma znanih pesmi ter tako spodbujamo sposobnost spomina ter notranje slušne predstave.

- **KRATKI IN DOLGI ZVOKI TER RITMIČNE VREDNOSTI: BRANJE, PISAVA IN NAREK**

Obravnavamo četrtno, polovinko in četrtno pavzo. Ritmične vrednosti uvedemo tako, da jih dodamo likovnim zapisom, ki jih učenci poznajo iz druge stopnje uvajanja:

- **TEŽKE IN LAHKE DOBE**

Izvajamo jih med spremljanjem pesmi in ritmičnih improvizacij. Pozornost učencev usmerimo na ritmično ponavljanje njihovih sosledij in jih s štetjem in taktiranjem uvedemo v prepoznavanje različnih taktovskih načinov (2-, 3- in 4-dobni taktovski načini).

- **SKUPINSKA POLIRITMIJA**

Ob petju na male instrumente izvajamo:

- a) ritem pesmi,
- b) mero,
- c) težke dobe,
- d) prvo poddelitev dobe (binarno ali ternarno).

V drugi stopnji uvajanja so otroci že izvajali skupinsko biritmijo. V tretji stopnji lahko postopoma uvedemo skupinsko poliritmijo, pri kateri razdelimo otroke v štiri skupine. Vsaka skupina izvaja svoj metrični element. V ta namen izberemo ritmično zanimive pesmi. Uporabljamo barvno raznolike male instrumente (npr. ritem: palčke, mera: boben, težke dobe: činela...).

- **PSIHOMOTORIČNE IGRE**

Poliritmijo, ki jo otrok zna izvajati v skupini, lahko uporabimo tudi na področju spodbujanja razvoja psihomotorike. Učenec npr. z eno roko izvaja ritem znane pesmi, z drugo pa mero in obratno. Pri tem lahko uporablja tudi ritmične instrumente (npr. v eni roki drži ropotuljo, v drugi pa kraguljčke). Možnosti je veliko. V to področje spadajo tudi igre, ki spodbujajo dožemanje lateralizacije telesa (levo, desno), in prstne igre, ki pripomorejo h gibčnosti in namenski uporabi prstov.

C. Priprava na instrumentalno igranje – igranje na kromatični metalofon

Ta del programa se navezuje na pedagoško delo, ki smo ga opisali pod točko A. in ki obravnava vzgojo slušnega zaznavanja in priprave na solfeggio. Namen sledečih dejavnosti je prenos usvojenih glasbenih znanj na instrumentalno področje preko igranja na kromatični metalofon oz. podoben instrument (ksilofon). Na ta način otroka bolj usmerjeno pripravimo na pouk instrumenta, ki ga bo pričel predvidoma naslednje šolsko leto.

Področja pedagoškega dela so naslednja:

- **IZVAJANJE GLISSANDOV NA DIATONIČNEM METALOFONU**

Igranje na metalofon začnemo z izvajanjem glissandov navzgor in navzdol po diatonični lestvici. Pozorni smo na sproščeno sedenje in pravilno držanje tolkalc. Drsenje po ploščicah naj bo mehko in plastično.

- **IGRANJE ZNANIH PESMI PO POSLUHU IN IZVAJANJE IMPROVIZACIJ**

Na metalofon izvajamo otrokom znane preproste pesmi. Sprva izbiramo pesmi, pri katerih se melodija giblje večinoma po zaporednih stopnjah, nato pa lahko uvedemo tudi pesmi z večjimi intervalnimi skoki. Pesmi tudi transponiramo, in sicer izključno po posluhu. Izvajanje improvizacij se navezuje na področje vzgoje slušnega zaznavanja in ritmične vzgoje.

- **IZVAJANJE RAZLIČNIH UREDITEV GLASBENIH ELEMENTOV NA METALOFONU**

Na metalofon izvajamo C-dur, občasno tudi druge durove lestvice (slednje uvedemo izključno z iskanjem pravilnih tonskih zaporedij po posluhu, brez vsakršnega teoretiziranja), pentatonsko lestvico na nizu ploščic zvišanih oz. znižanih tonov, različna tonska zaporedja, intervale ter preproste melodične vzorce. Ureditve navadno pripravimo s predhodnim izvajanjem pesmi oziroma improvizacij (igranje določene pesmi v C-duru in njeno transponiranje v D-dur vodi do igranja C-dura in D-dura, improvizacija na pentatonskem nizu ploščic do igranja pentatonske lestvice itd.).

D. Pesmi

- **PET-TONSKE PESMI**

Pet-tonske pesmi imajo široko didaktično uporabo, saj jih lahko uporabimo tako za pripravo na solfeggio kot za igranje na metalofone, zelo primerne pa so predvsem za začetek instrumentalnega pouka, na katerega se učenec pripravlja. Upoštevajo tudi povprečni obseg otroškega glasu. Ob izbiri takih pesmi seveda ne smemo zanemariti njihove umetniške vrednosti ter smo pozorni na estetsko izvedbo vsake pesmi.

- **PESMI ZA UČENJE INTERVALOV**

Pesmi za učenje intervalov in akordov olajšujejo otrokovo prvo srečanje z intervali in akordi. Na tej stopnji se omejimo na velike in čiste intervale do oktave ter na štiri kvintakorde. Pesmi, ki presegajo obseg durovega heksakorda, morda ne bodo mogli zapeti vsi otroci. Sodelovanje pri izvajanju pesmi naj bo torej raznoliko: nekateri učenci bodo pesem lahko instrumentalno spremljali ali pa se ob njenem izvajanju gibalno izražali. Otrok lahko pesem osvoji, tudi če je ne more v celoti pravilno zapeti. Izkušeni pedagogi so se marsikdaj srečali z otroki, ki so slušno prepoznali interval ali akord, ki ga niso še zmogli pravilno ponoviti.

- **PETJE OB IZVAJANJU ŠTIRIH METRIČNIH ELEMENTOV**

Ritmično zanimive pesmi, ki so jih otroci že osvojili, izvajamo ob spremljavi ritmičnih instrumentov.

Ob petju izvajamo:

- a) ritem pesmi,
- b) mero,
- c) težke dobe,
- d) prvo poddelitev dobe (binarno ali ternarno).

Poliritmijo izvajamo skupinsko, spretnejši otroci pa jo poskušajo izvajati tudi individualno.

E. Naravno telesno gibanje

Dejavnosti, ki vključujejo gibanje, izvajamo ob poslušanju didaktičnih posnetkov in primerov iz glasbene literature. Otroke spodbujamo pri gibalnem izražanju lastnega doživljanja glasbenih vsebin. Njihovo pozornost usmerjamo na melodične, ritmične in druge glasbene elemente. Ob poslušanju sledimo melodični liniji, taktiramo, izvajamo ritmične ostinate, izražamo karakter skladbe in podobno. Pomembno je, da učitelj izbira raznolike glasbene primere, ki niso predolgi in imajo visoko umetniško vrednost.

Druga didaktična priporočila

Ob izvajanju naštetih vsebin smo pozorni tudi na to, da otrok postopoma usvoji pravilen besednjak glasbenih pojmov (skladatelj, orkester, koračnica itd.). Pomembno je tudi, da otrok spozna glasbene instrumente, predvsem tiste, ki se jih lahko uči na glasbeni šoli. Občasno na uro glasbenega uvajanja povabimo starejše učence, ki že igrajo na instrument, da predstavijo svoje glasbilo. Tudi pasivna oziroma aktivna udeležba pri šolskih nastopih nudi učencem možnost pristnega stika z instrumentalnim igranjem.

Z otroki pripravimo vsaj en nastop letno (božično-novoletni prazniki, zaključek šol. leta), kjer lahko poleg izvajanja pesmi prikažemo staršem tudi usvojeno znanje in kakšno glasbeno-didaktično igro. Tudi sicer vedno skrbimo za dobre stike s starši, saj je njihova podpora nujno potrebna za dober glasbeni razvoj otroka. Pogovorimo se z njimi o možnostih in prednostih glasbene vzgoje v družini (petje, igranje na instrumente, poslušanje...) in jim pri tem nudimo podporo in strokovno pomoč.

Temeljni standardi znanja ob zaključku glasbenega uvajanja po Edgarju Willemsu

Učenci:

- razlikujejo tonska gibanja navzgor in navzdol,
- razlikujejo med visokimi, nizkimi in srednjimi toni,
- slušno prepoznajo nekatere melodične intervale (č1, v2, v3, č4, č5, v6, v7, č8), jih pravilno poimenujejo ter jih povežejo s pesmimi za učenje intervalov²,

² Pesmi, ki se začnejo z določenim intervalom in jih v metodološkem sistemu Edgarja Willemsa uporabljamo kot didaktično pomoč pri učenju intervalov. Mednarodno društvo glasbenih pedagogov Willems je izdalo zbirko takih pesmi tudi v slovenskem jeziku, vsak učitelj pa seveda lahko uporabi tudi druge pesmi po svoji izbiri.

- slušno prepoznajo in pravilno poimenujejo durov, molov, zvečan in zmanjšan kvintakord ter kvintakorde povežejo s pesmimi za učenje kvintakordov³,
- ponovijo preproste ritmično-melodične motive in fraze v obsegu svojega glasu in po svojih zmožnostih,
- ustvarijo 8-taktno ritmično-melodično improvizacijo na nevtralne zloge v sodelovanju z učiteljem (v smislu vprašanja in odgovora),
- obvladajo zaporedje solmizacijskih zlogov in jih uporabljajo za poimenovanje tonov pri preprostem ustnem melodičnem nareku, pri katerem se melodija giblje po zaporednih stopnjah C-dura,
- se orientirajo v likovnem zapisu melodičnih in ritmičnih vsebin,
- se orientirajo v notnem zapisu in berejo v violinskem ključu v obsegu od c1-g1,
- poznajo četrtniko, polovinko in četrtinsko pavzo,
- razlikujejo med težkimi in lahkimi dobami ter slušno prepoznajo 2-, 3- in 4-dobni taktovski način,
- na kromatični metalofon ali podoben instrument znajo zaigrati od 3 do 5 preprostih pesmi ter jih znajo transponirati po posluhu,
- znajo zapeti najmanj 15 otroških pesmi ter nekatere od teh spremljati z instrumentalnim izvajanjem ritma in mere,
- razumejo in pravilno uporabljajo glasbene pojme, s katerimi se srečajo ob izvajanju pedagoške dejavnosti (skladba, orkester, melodija, ritem...),
- poznajo glasbila, ki se jih lahko učijo na glasbeni šoli, in glasbila, ki s katerimi se srečajo ob poslušanju glasbene literature.

Opomba:

Predmet *Glasbeno uvajanje po Edgarju Willemsu* se izvaja po treh različnih programih glede na starost učencev ob vpisu. Ti programi (A, B in C) so namenjeni pripravi otrok na čimbolj uspešno izobraževanje v predlaganem vzgojno-izobraževalnem programu *Glasbena vzgoja po Edgarju Willemsu*. V slednjega se vpisujejo 7-letni otroci, predmet *Nauk o glasbi in solfeggio po Edgarju Willemsu* iz predmetnika tega programa pa se vsa leta šolanja izvaja v starostno homogenih skupinah. Iz tega razloga *Glasbeno uvajanje po Edgarju Willemsu* po programu C (za 6-letne otroke) traja samo eno šolsko leto, čeprav je jasno, da učenci po tem programu ne morejo predelati toliko učne snovi kot učenci, ki so vpisani v programa A in B, v treh oziroma dveh šolskih letih. Ker pa je podobna starost učencev pri predmetu *Nauk o glasbi in solfeggio po Edgarju Willemsu* precej pomembna za uspešno delo, je sprejemljivo, da temeljne standarde znanja za program C nekoliko prilagodimo. Določena glasbena znanja (intervali, kvintakordi, solmizacija, določanje taktovskih načinov) sicer ne bodo utrjena tako kot pri učencih programov A in B, vendar se bodo te razlike ob dobrem učiteljevem delu zmanjšale že v prvem letu nadaljnjega šolanja.

³ Tako kot pri učenju intervalov, tudi pri učenju kvintakordov kot didaktično pomoč uporabljamo pesmi.

Izvedbeni standardi in normativi

Materialni pogoji

Pouk poteka v dovolj velikem, zračnem in zvočno urejenem prostoru, ki je urejen tako, da omogoča sproščene oblike dela z otroki. V njem so:

- klavir ali pianino,
- mali instrumenti,
- Willemsovi didaktični pripomočki (infratonalni metalofon, različne zbirke zvončkov, metalofoni, didaktični posnetki, flanelografija in drugo),
- avdiosredstva,
- glasbena literatura (knjižna in zvočna).

Delo poteka v skupinah od osem do deset otrok.

Program glasbenega uvajanja po Edgarju Willemsu vodi učitelj, ki je uspešno zaključil šolanje na eni od šol za izobraževanje glasbenih pedagogov po metodološkem sistemu Edgarja Willemsa, je včlanjen v *Mednarodno društvo za glasbeno vzgojo Willems* ter izpolnjuje vse pogoje, ki jih v zvezi s poučevanjem določa to društvo (trajno izobraževanje in drugo). V primeru, da šoli primanjkuje usposobljenih učiteljev, lahko delo prevzame nekdo, ki se za svoje delo še usposablja, pod pogojem, da to dovoli strokovno vodstvo *Mednarodnega društva za glasbeno vzgojo Willems*.

Oblike preverjanja in ocenjevanja:

V programu glasbenega uvajanja se znanje učencev ocenjuje opisno. Učitelj na podlagi rednega spremljanja otrokovega napredovanja ob zaključku vsakega šolskega leta oblikuje oceno otrokovih glasbenih sposobnosti in usvojenih znanj. Ob zaključku programa učitelj pripravi zaključno oceno glede na temeljne standarde znanja. Ocena zajema tudi priporočilo o nadaljnjem poteku otrokovega glasbenega šolanja.

GLASBENA VZGOJA PO EDGARJU WILLEMSU

Sestavljalca programa:

Mateja Tomac-Calligaris na osnovi metodološkega sistema Edgarja Willemsa in navodil Jacquesa Chapuisa, predsednika *Mednarodnega društva za glasbeno vzgojo Willems* (Association Internationale d'Education Musicale Willems, Lyon, Francija)

SPLOŠNI DEL

Ime programa:

GLASBENA VZGOJA PO EDGARJU WILLEMSU

Cilji vzgoje in izobraževanja:

- omogočanje splošnega osebostnega in glasbenega razvoja učencev v skladu z njihovimi sposobnostmi in zakonitostmi razvoja,
- odkrivanje in razvijanje glasbene nadarjenosti,
- načrtno izboljševanje glasbene izobraženosti prebivalstva,
- pridobivanje znanja in izkušenj za začetek delovanja v ljubiteljskih instrumentalnih sestavih, pevskih zborih
- pridobivanje znanja in izkušenj za nadaljnje glasbeno izobraževanje,
- omogočanje umetniškega doživljanja in izražanja,
- vzgajanje za obče kulturne in civilizacijske vrednote, ki izvirajo iz evropske tradicije,
- vzgajanje za medsebojno strpnost, spoštovanje drugačnosti in sodelovanje z drugimi,
- skrb za prenos nacionalne in občečloveške dediščine in razvijanje nacionalne zavesti,
- vzgajanje za multikulturno družbo, hkrati pa razvijanje in ohranjanje lastne kulturne dediščine.

Pogoji za vključitev:

V program se vključi 7-letni otrok na podlagi pozitivne zaključne ocene iz programa *Glasbeno uvajanje po Edgarju Willemsu* oziroma na podlagi opravljenega sprejemnega preizkusa, v katerem se ocenjuje otrokovo predznanje na osnovi temeljnih standardov znanja ob zaključku programa *Glasbeno uvajanje po Edgarju Willemsu*.

Kljub določilu v zgornjem odstavku se v program lahko vključi tudi starejši otrok, če na sprejemnem preizkusu izkaže dovolj predznanja, da se po mnenju šolske komisije lahko pridruži primerni starostni skupini učencev pri predmetu *Nauk o glasbi in solfeggio po Edgarju Willemsu*. Odstopanja v starosti več kot dveh let niso priporočljiva za uspešno pedagoško delo v skupini. V primeru zadostnega števila kandidatov lahko šola ustanovi skupino 9 do 10 letnih učencev začetnikov, ki se izobražujejo po istem, vendar nekoliko prilagojenem programu kot mlajši učenci.

Trajanje izobraževanja:

Trajanje izobraževanja je 6 oziroma 8 let, če učenec opravlja izobraževanje pri obeh predmetih (nauk o glasbi in solfeggio po Edgarju Willemsu, instrument) vzporedno. Če učenec s poukom instrumenta prične kasneje, se trajanje izobraževanja podaljša glede na časovni pomik pričetka instrumentalnega pouka.

Pri obeh predmetih je program razdeljen na nižjo stopnjo, ki traja šest let, in višjo stopnjo, ki traja dve leti.

Obvezni načini preverjanja in ocenjevanja znanja:

V programu se znanje učencev preverja pri pouku in na nastopih. Pri predmetu *nauk o glasbi in solfeggio po Edgarju Willemsu* učitelj na nižji stopnji svoje vrednotenje otrokovih dosežkov, spretnosti in znanj ob zaključku šolskega leta strne v opisno oceno na podlagi temeljnih standardov znanja, na višji stopnji pa se znanje ocenjuje pri izpitu, in sicer opisno. Ocenjevanje znanja pri pouku instrumentov se izvaja tako, kot določa Pravidnik o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v glasbenih šolah.

Pogoji za napredovanje in dokončanje izobraževanja:Nižja stopnja:

Pri predmetu *nauk o glasbi in solfeggio po Edgarju Willemsu* učenec napreduje v višji razred, če ob zaključku šolskega leta izkaže obvladovanje temeljnih standardov znanja, ki so določeni v učnem načrtu. Pri pouku instrumenta učenec napreduje v višji razred pod pogoji, navedenimi v Pravidniku o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v glasbenih šolah.

Prehod z nižje na višjo stopnjo:

Pri predmetu *nauk o glasbi in solfeggio po Edgarju Willemsu* učenec napreduje z nižje stopnje na višjo, če ob zaključku 6. razreda tega predmeta doseže temeljne standarde znanja za ta razred, določene v učnem načrtu. Pri pouku instrumenta učenec napreduje z nižje stopnje na višjo, če uspešno opravi izpit ob zaključku nižje stopnje in če je mnenje izpitne komisije in učiteljskega zbora o nadarjenosti učenca pozitivno.

Višja stopnja:

Pri predmetu *nauk o glasbi in solfeggio po Edgarju Willemsu* učenec napreduje v višji razred, če na izpitu izkaže obvladovanje temeljnih standardov znanja, ki so določeni v učnem načrtu. Pri pouku instrumenta učenec napreduje v višji razred pod pogoji, navedenimi v Pravidniku o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v glasbenih šolah.

Učenec konča izobraževanje, ko uspešno zaključi nižjo oziroma višjo stopnjo pri predmetu nauk o glasbi in solfeggio po Edgarju Willemsu in pri izbranem instrumentu.

POSEBNI DEL

Predmetnik

Obvezni predmet:

Nauk o glasbi in solfeggio po Edgarju Willemsu

Predmet se izvaja 8 šolskih let, od tega nižja stopnja zajema prvih šest let, višja pa zadnji dve leti izobraževanja. Vsa leta izobraževanja pouk poteka po dve 45-minutni učni uri tedensko za razrede od 10-15 učencev in po eno 60-minutno učno uro za razrede od 5-9 učencev.

Šolsko leto traja 38 tednov.

Izbirni predmet:

Instrument

Učenje instrumenta ni obvezno, saj pomeni nadgradnjo osnovne glasbene dejavnosti, ki poteka pri pouku nauka o glasbi in solfeggia po Edgarju Willemsu. Kljub temu večina učencev tekom šolanja izrazi željo po učenju instrumenta. V tem primeru si učenec v sodelovanju s starši in šolskimi učitelji izbere enega od orkestrskih oziroma drugih instrumentov ali eno od ljudskih glasbil, ki jih navaja 7. člen Zakona o glasbenih šolah. Pri odločanju o primernem času za pričetek instrumentalnega pouka upoštevamo otrokovo starost in njegove glasbene sposobnosti. Pouk instrumentov se izvaja po učnih načrtih, ki jih sprejme minister, pristojen za šolstvo, in poleg individualnega pouka predvideva tudi komorno-ansambelsko igro in orkester.

Pomembno je, da so učitelji, ki izvajajo pouk instrumentov, seznanjeni z osnovnimi principi metodološkega sistema Edgarja Willemsa. Ustrezno znanje si pridobijo s sodelovanjem na seminarjih, ki obravnavajo to tematiko, in s hospitacijo pri učnih urah glasbenega uvajanja oziroma glasbene vzgoje po Edgarju Willemsu. Nekaj osnovnih napotkov za izvajanje instrumentalnega pouka v skladu z metodološkim sistemom Edgarja Willemsa navajam v naslednjih didaktičnih priporočilih:

Didaktična priporočila za izvajanje instrumentalnega pouka v skladu z metodološkim sistemom Edgarja Willemsa

Namen teh priporočil je dopolniti didaktična priporočila v učnih načrtih za posamezne instrumente, ki jih sprejme minister, pristojen za šolstvo.

Instrumentalni pouk dopolnjuje in nadgrajuje glasbena znanja, ki jih učenec pridobi pri predmetu *nauk o glasbi in solfeggio po Edgarju Willemsu*, ter nudi dodatno možnost za umetniško poustvarjanje in ustvarjanje. Zelo pomembna je dobra povezava med obema predmetoma, saj v nasprotnem primeru instrumentalni pouk lahko izgubi svoj širši vzgojni potencial. Učitelj instrumenta naj nudi svojim učencem življenjska glasbena znanja in v vzgojnem procesu izpostavlja povezave med različnimi dejavnostmi, ki se

izvajajo v glasbeni šoli. Instrumentalni pouk naj torej poteka tako, da otroku omogoča izražanje lastnega glasbenega doživljanja ter mu prinaša veselje in zadovoljstvo.

Ne smemo pozabiti, da je to mogoče samo, če ima otrok razvite delovne navade in disciplino pri redni vsakodnevni vaji. V tem smislu je dobrodošlo sodelovanje s starši, saj imajo ključno vlogo pri ustvarjanju pogojev za domače delo in pri podpiranju samostojnega otrokovega učenja.

Po metodološkem sistemu Edgarja Willemsa se pri poučevanju igranja na instrument osredotočimo na naslednje načine vzgojnega dela:

1. *igranje po posluhu*

Učenec na svoj instrument izvaja že znane pesmi in odlomke iz raznih skladb, ki jih obravnava pri urah nauka o glasbi in solfeggia ali drugje. Pri tem si pomaga z znanjem solfeggia in kasneje z znanjem iz harmonije. Učitelj naj upošteva otrokove želje in interese. Notni zapis predstavimo učencu šele kasneje, najboljša pa je, da ga izdela učenec sam.

2. *pripravljeno igranje z notnega zapisa*

Učenec igra po notnem zapisu. V to področje spadajo skladbe iz svetovne glasbene zakladnice, tehnične vaje, etude itd.

3. *igranje "a vista"*

Učenec igra po notnem zapisu brez predhodne priprave. Spretnost pri tej dejavnosti je v veliki meri priučena in odvisna od redne vaje, zato igranju "a vista" posvetimo nekaj minut pri vsaki učni uri instrumenta. Uporabljamo lažje skladbe, kot jih učenec igra pri pripravljenem branju. Izbiramo jih glede na otrokove sposobnosti in predznanje.

4. *igranje na pamet*

Igranje na pamet krepi glasbeni spomin in učencu pomaga do bolj globokega razumevanja skladbe in v njej uporabljenih glasbenih prvin. Pri igranju na pamet sodelujejo različne sposobnosti pomnenja, zato naj otrok v okviru možnosti skladbo tudi poje (z imeni za tone in brez), posamezne odlomke zapiše ali drugače obravnava.

5. *improvizacija*

Instrumentalna improvizacija se tesno navezuje na različne načine improvizacije, ki jih izvajamo pri urah nauka o glasbi in solfeggia. Učenec improvizira ritmično v različnih taktovskih načinih, melodično v različnih tonalitetah, kasneje pa tudi s preprostimi harmonskimi elementi (na instrumentih, ki to omogočajo) z igranjem funkcij ali drugega glasu. Na različne načine lahko improvizira tudi na glasbene elemente iz skladb, ki jih izvaja na svoj instrument.

6. *skupinsko igranje*

Zelo pomembno je, da učencu nudimo možnost igranja v različno oblikovanih instrumentalnih sestavih. Pri skupinskem igranju pridejo v poštev vsi zgoraj navedeni načini instrumentalnega izvajanja.

Priporočljiva strokovna literatura za učitelje instrumentov:

Willems Edgar, *Il ritmo musicale. Ritmo – ritmica – metrica*, Fribourg, Pro Musica, 1997.

Willems Edgar, *Le basi psicologiche dell'educazione musicale*, Fribourg, Pro Musica, 1989.

Willems Edgar, *L'orecchio musicale*, voll. I-II, a cura di Vianello G., Padova, Ed. G. Zanibon, 1989.

Willems Edgar, *Solfeggio elementare – libro del maestro*, Fribourg, Pro Musica, 1993.

Chapuis Jacques, *Elementi di solfeggio e di armonia del linguaggio musicale*, Fribourg, Pro Musica, 1992.

Učni načrt za predmet *Nauk o glasbi in solfeggio po Edgarju Willemsu*

Opredeleitev predmeta

Nauk o glasbi in solfeggio po Edgarju Willemsu nudi otroku in mladostniku dodatno možnost glasbenega in splošnega razvoja ter mu omogoča umetniško doživljanje in izražanje. Spodbuja razvoj glasbenih sposobnosti ter vodi do usvajanja osnovnih glasbenih znanj skladno z učenčevimi kronološkimi in razvojnimi zakonitostmi v starosti od sedem do štirinajst let. Poleg glasbenih vsebin obravnava povezave med glasbo in drugimi umetniškimi zvrstmi v skladu z interdisciplinarnim vzgojnim pristopom ter spodbuja k odkrivanju uporabnosti pridobljenih znanj in spretnosti v vsakdanjem življenju.

Cilji predmeta

Učenci:

- razvijajo in poglobljajo glasbeni posluh (ritmični, melodični in harmonski),
- se usposobijo za analitično zaznavo tonских odnosov in njihovo izvedbo,
- spoznajo glasbene prvine in njihove temeljne zakonitosti,
- razvijejo sposobnost pozornega doživljajsko-analitičnega poslušanja,
- medpredmetno povezujejo usvojena glasbena znanja,
- sodelujejo v oblikah skupinskega in individualnega muziciranja,
- spoznajo temeljne lastnosti estetskega oblikovanja,
- razširjajo poznavanje glasbene literature,
- razvijajo estetsko občutljivost, glasbeni okus in sposobnost vrednotenja,
- v skladu s svojimi zmožnostmi in pridobljenimi znanji usvajajo glasbene vsebine,
- spoznajo osnove glasbenega oblikovanja,
- se navajajo na sodobno glasbeno tehnologijo.

Dejavnosti in vsebine predmeta z didaktičnimi priporočili

Dejavnosti:

Dejavnosti, ki jih pri predmetu *nauk o glasbi in solfeggio po Edgarju Willemsu* izvajamo z namenom spodbujati glasbeni razvoj učencev, kljub njihovim medsebojnim povezavam lahko razvrstimo na naslednja področja:

- slušno zaznavanje,
- razvoj ritmičnega, melodičnega in harmonskega posluha,
- branje notnega zapisa,
- glasbeni narek,
- pesmi, petje in instrumentalno igranje,
- naravno telesno gibanje v povezavi z glasbo,
- glasbena literatura in glasbena izrazna sredstva,
- ustvarjanje,
- teoretične in oblikovne zakonitosti.

Vsebine:

Vsebine predmeta bodo predstavljene po področjih zgoraj omenjenih dejavnosti. V predstavitvi bodo izpostavljeni osnovni principi metodološkega sistema Edgarja Willemsa, njihova razporeditev po šolskih letih pa je razvidna iz temeljnih standardov znanja za posamezni razred.

Slušno zaznavanje

Otrok dojema na raznolike načine. Preko čutov – v glasbi predvsem preko poslušanja – vpija vase veliko več, kot je sposoben analizirati in razložiti. To ne pomeni, da moramo s predstavitvijo nekega zvočnega pojava čakati toliko časa, da je otrok sposoben dojeti teoretično obrazložitev pojava. Nasprotno – teoretično analiziranje potrebuje trdno slušno podlago, če naj bo glasbeno upravičeno. Slušna podlaga zajema tako fiziološko sposobnost slušnega zaznavanja najrazličnejših zvočnih pojavov kot sposobnost zaznavanja afektivne dimenzije glasbenih vsebin, ki temelji na čustveni občutljivosti. Naj ponazorim to s primerom. Obvladovanje nekega akorda pomeni, da otrok slušno točno zazna vse frekvence sozvočja, občuti njegovo izrazno moč in analitično razloži njegovo strukturo, uporabo itd. Vsakršno teoretično učenje akordov, ki ni osnovano na razvitem slušnem zaznavanju in čustveni občutljivosti, je z vidika glasbene vzgoje vprašljivo. Zato je naša prva naloga omogočiti učencem napredovanje pri slušnem razlikovanju in pri zaznavanju afektivne dimenzije glasbenih vsebin, ki naj vedno presegata in pripravljata teoretična znanja. Tako kot igranje na instrument, potrebuje tudi uho veliko sistematične vaje. Zato je treba na primeren način z delom na tem področju začeti čimprej. Že prva leta glasbene vzgoje, ko se otrok nahaja v pretežno senzo-motoričnem obdobju, so izredno primerna za vzgojno delo na področju slušnega zaznavanja. V glasbenem uvajanju je učenje potekalo preko igranja z raznolikim zvočnim materialom, s katerim smo vzgajali tako otrokovo sposobnost osredotočenja na

zvočne pojave kot sposobnost slušnega zaznavanja. Tudi v kasnejših letih tega področja dela ne zanemarimo. Uporabljamo naslednje vzgojne pristope:

- "zvočna kopel" v raznolikem zvočnem materialu in izvajanje različnih glasbeno-didaktičnih iger v smislu zaznavanja, prepoznavanja, memorizacije različnih dimenzij zvoka,
- zaznavanje mikrointervalnih razlik v tonski višini,
- zaznavanje tonskih frekvenc v različnih sozvočjih (intervali, trozvoki, štirizvoki, peterozvoki, zvočni grozdi),
- prepoznavanje melodičnih in sozvočnih intervalov, trozvokov in štirizvokov z obrati.

Igranje in ustvarjanje z bogatim zvočnim materialom, ki zajema raznolike dimenzije zvoka, otroku širi glasbena obzorja v smeri sodobne glasbe in glasbe ne-evropske tradicije. Posebno mesto v tem smislu ima zaznavanje mikrointervalnih razlik. Poleg tega je uho, ki zazna zelo majhne intervalne razlike, nepogrešljivo za instrumentaliste, ki sami uglašujejo svoje instrumente, in za komorne glasbenike. Na tem področju izurjeno uho bo lažje zaznalo tudi posamezne frekvence različnih sozvočij. V primeru, da pedagog ne skrbi dovolj za napredek otrok na slušnem področju, lahko marsikdaj pride do težav že v zaznavanju sozvočnih intervalov (učenci ne zmorejo slušno izločiti nižjega tona). Učitelj mora torej razpolagati z bogatim izborom zvočil, ki si ga z malo domišljije lahko ustvari brez velikih stroškov (različni zvonci, naravni materiali, doma narejeni instrumenti, z vodo napolnjeni kozarci...). Izkoristi naj ga tako, da bo svojim učencem nudil doživljanje široke palete zvočnega sveta v smislu poslušanja, imitacije in ustvarjanja. Skrbeti mora tudi za sistematično delo v smeri slušnega zaznavanja intervalov in akordov, ki so abeceda glasbenega jezika. Dobro slušno zaznavanje učenca, ki je sposoben zapeti posamezne frekvence sozvočij, je podlaga za kasnejše delo v smeri prepoznavanja teh sozvočij, njihovo teoretično obravnavo ter glasbeno uporabo v interpretaciji in ustvarjanju.

Razvoj ritmičnega, melodičnega in harmonskega posluha

Ritmični, melodični in harmonski poslušanje vzgajamo na splošno s ponavljanjem glasbenih motivov in fraz, z improvizacijo, s poslušanjem glasbene literature in seveda s petjem in igranjem na instrumente.

Napredovanje na tem področju je tesno povezano vpijanem raznolikih glasbenih vsebin, ki ustvarjajo podlago, iz katere učenci črpajo snov za lastno poustvarjanje in ustvarjanje. Zato skrbimo za to, da naši mali glasbeniki poslušajo in izvajajo kvalitetna glasbena dela.

Čeprav ima *poslušanje glasbene literature* na tem področju izredno pomembno vlogo, učitelj najlažje in najhitreje posreduje preko lastnega improviziranja (vokalnega in instrumentalnega). Učenci ponavljajo za njim glasbene motive in fraze. Pomembno je, da otrokom nudimo raznolika glasbena doživetja, npr. na ritmičnem področju zanimive taktovske načine, na melodičnem pa ne samo durovih in molovih tonalitet, ampak tudi primere v folklornih lestvicah, celtonski lestvici in podobno. Učitelj sam izbere, kaj in kako bo delal glede na svoje znanje, sposobnosti in nagnjenja, nujno pa je, da otrokom

omogoči glasbeno doživeti vse vsebine, ki jih obravnava na področju glasbenoteoretičnih in oblikovnih znanj. Zato, da otrok začuti in resnično usvoji določen pojav (npr. sedem-osminski taktovski način), potrebuje dovolj časa in različne načine doživljanja in izražanja. V veliko pomoč so nam *pesmi* in *igranje na instrumente*. Najboljši vpogled v to, koliko je otrok resnično usvojil, pa je izvajanje glasbene *improvizacije*.

Improvizacija kot ustvarjanje glasbe v samem trenutku izvajanja je nadvse primerna, da vzgaja učenčevo elastično in hitro sprejemanje ter odzivnost. Dejstvo je, da glasbenik lahko improvizira samo z glasbenimi prvinami, ki jih je dodobra usvojil na področju ritmičnega, melodičnega in harmonskega posluha in deloma na področju glasbenoteoretičnih in oblikovnih znanj (glede na vrsto improvizacije). Če se improvizacija izvaja na instrumentu, glasbenik mora obvladati tudi ustrezna glasbenoteoretična znanja ter instrumentalno tehniko. Ob redni vaji improvizacija kmalu preide v večščino, ki daje človeku možnost prenosa subjektivnih domišljjskih predstav v realen glasbeni pojav. To je mogoče samo, če je improvizator sposoben svojo domišljijo usmeriti v predstave, ki jih je v danem trenutku mogoče izraziti z razpoložljivimi izraznimi sredstvi. Sposobnost prenosa predstav v glasbene pojave daje občutek zadoščenja in gotovosti ter v človeku zbuja in večja željo po glasbenem ustvarjanju.

Otrok improvizira tako, da preoblikuje glasbeno snov, ki jo je pridobil v glasbenih doživljanjih, zato ravno preko improviziranja dobimo pomembno povratno informacijo o otrokovem notranjem glasbenem življenju. Improviziramo ritmično v različnih taktovskih načinih, melodično v različnih modusih in tonalitetah ter po različnih harmonskih shemah. Na harmonskih instrumentih izvajamo tudi preprosto harmonsko improvizacijo. Predvsem za slednjo imamo več možnosti pri instrumentalnem pouku. V veliko pomoč so nam priporočila enega največjih glasbenih pedagogov, Emila Jaquesa-Dalcroza. Učenec seveda improvizira intuitivno, sčasoma pa bodo njegove improvizacije vedno bolj zavestne (improvizacija s tonskimi imeni, zavestno sledenje nekemu taktovskemu načinu ali neki harmonski shemi). Pomembno je, da ne izvajamo samo improvizacije s tonskimi imeni (ki se nujno prilagaja otrokovemu znanju solfeggia), saj ravno intuitivna improvizacija pusti otroku prost polet in s tem spodbuja njegovo muzikalno domišljijo. Naš cilj pa je seveda zlitje zavestne in glasbeno bogate improvizacije.

Improvizacija pri urah nauka o glasbi je osnova za instrumentalno improvizacijo, ki se izvaja pri urah instrumenta.

Branje notnega zapisa

Glasbeno branje pri urah nauka o glasbi in solfeggia dopolnjuje branje pri instrumentalnem pouku in je širše usmerjeno, in sicer v smeri osnovne orientacije v kakršnikoli partituri ter sposobnosti notranje zvočne predstave preprostejših notnih zapisov. Tako znanje predvideva branje not v vseh pomembnejših ključih, obvladovanje tonskih odnosov in poznavanje ritmičnih vrednosti, taktovskih načinov, oznak za tempo, agogiko, dinamiko in artikulacijo ter drugih glasbenih oznak.

V drugi stopnji glasbenega uvajanja smo izvajali z otroki različne likovne zapise glasbenih vsebin, ki so dobra podlaga za glasbeno branje in pisanje. Likovni zapisi so preprosti, vendar zelo učinkoviti, saj v otroku ustvarijo take asociacije med zvočnim pojavom in sliko, kot jih predvideva tudi notni zapis.

Pri urah nauka o glasbi in solfeggia branje urimo na različne načine. Vsak od njih je pomemben, saj izpostavlja določene sposobnosti in znanja. Naloga učitelja je, da vodi uravnoteženo dejavnost, ki se prilagaja posameznim učencem. Ritmično, melodično in kombinirano branje vadimo z naslednjimi pristopi:

- ***preko branja notnih zapisov znanih glasbenih vsebin (od zvoka k zapisu)***

Branje zapisov že znanih glasbenih vsebin poteka na višji težavnostni stopnji kot drugi načini branja. Izpostavlja bi predvsem orientacijsko branje iz partitur že poslušanih skladb, ki ob poslušanju nudi estetski užitek, učencem odpira vpogled v še neznana področja in jim ponuja nove izzive. Nadpovprečno sposobnim učencem omogoča hitrejše samostojno dojetje. Branje iz partitur lahko uvedemo že v prvem razredu nauka o glasbi in solfeggia, če uporabimo lažje skladbe, kot so npr. počasnejši stavki skladbe Glasba na vodi in podobno. Primere jemljemo iz svetovne glasbene zakladnice. Izbira je prepuščena učitelju, ki dobro pozna znanje, sposobnosti in interese svojih učencev.

- ***preko branja didaktično usmerjenih ritmično-melodičnih vaj***

Didaktične vaje izpostavijo povezave med zapisom in tonskimi odnosi, ritmičnimi vrednostmi, taktovskimi načini itd., ki jih učitelj želi bolj usmerjeno približati učencem. Učencem nudijo analitičen pristop do obravnavane snovi. Učitelj lahko prosto izbira med učbeniki, ki so na razpolago, če presodi, da so dovolj kvalitetni in verodostojni. Pogosto uporabljamo učbenik, ki ga je sestavil Edgar Willems, veliko pa je tudi del Willemsovih učencev (npr. Jacquesa Chapuisa), ki so primerni za delo po metodi Edgarja Willemsa. Snov, ki jo obravnavamo v didaktičnih vajah, navežemo tudi na poslušanje glasbene literature in poiščemo primere v partiturah. Didaktične vaje obravnavamo večkrat, učenci pa naj jih tudi prepisujejo, transponirajo ali drugače obdelajo.

- ***preko branja "a vista"***

Branje "a vista" nam jasno pokaže, kaj je učenec že dobro usvojil in kje so v njegovem znanju še vrzeli, ki jih je treba odpraviti. Tak način branja je pravzaprav edino "pravo" branje, pri katerem učenec nima nobene druge pomoči (npr. memorizirane melodije ali ritma...) kot samo notni zapis, ki ga pretvori v zvočni pojav. Zato uporabljamo v ta namen lažje zapise kot pri drugih branjih, saj ne smemo ustvariti v otroku občutka nesposobnosti in neznanja. Učencu bo v veliko pomoč, če bomo pred izvajanjem branja "a vista" ustvarili ustrezno zvočno okolje (npr. petje ali improvizacija v tonaliteti iz vaje itd).

Glede na vsebino zapisa ločimo:

- ***branje ritma***

Branje, ki obravnava samo ritem ali samo melodijo, naj bo na višji težavnostni stopnji kot ritmično-melodično branje. Branje ritma večinoma izvajamo s taktiranjem, ki smo ga uvedli že v tretji stopnji uvajanja. Taktiranje mora biti tekoče, saj težave pri tej dejavnosti otežujejo potek branja. Ritem izvajamo navadno vokalno (na različne zloge ali pa s poimenovanjem not – parlato), včasih pa tudi s ploskanjem ali z igranjem na ritmične instrumente ob štetju dob v taktu. Zelo koristno je sočasno izvajanje ritma z eno roko in tempa (ali taktovskega načina, ostinata...) z drugo in obratno. Možnosti je veliko. Učitelj naj skrbi, da bo dejavnost raznolika, saj bodo tako učenci usvojili snov boljše in trajneje.

- ***branje melodije***

Branje melodije sloni na dveh temeljih: na obvladovanju tonskih odnosov in na poznavanju glasbenih teoretičnih zakonitosti. Opira se na avtomatično in hitro asociacijo med notami, tonskimi imeni in toni. Za pravilno povezovanje tonov z njihovimi imeni potrebujemo veliko vaje, ki ji je treba pri urah nauka o glasbi in solfeggia posvetiti dovolj časa. Mlajši učenci je namreč ne morejo izvajati doma, saj pri tem potrebujejo učiteljevo podporo, vodenje in kontrolo. Zato začnemo s petjem solmizacijskih zlogov že pri petem letu starosti (program glasbenega uvajanja), in sicer tako, da s solmizacijskimi zlogi pojemo preproste in otrokom znane pesmi. V tretji stopnji uvajanja in kasneje pri urah nauka o glasbi in solfeggia v ta namen izvajamo različne melodične vzorce na lestvičnih stopnjah. Tonska imena uporabljamo tudi pri izvajanju pesmi, skladb in improvizacij. Učence vodimo v smeri obvladovanja lestvičnih stopenj pri obravnavanih tonalitetah. Uporabljamo absolutno tonalno metodo. Branje not ne predstavlja velikega pedagoškega problema, saj ga otrok izvaja tudi pri pouku instrumenta in vsakodnevni instrumentalni vaji. Ne smemo ga zanemariti, treba pa je poudariti, da so na začetku glasbenega izobraževanja prevelike zahteve pri branju not brez ustrezne slušne podlage pedagoško neupravičene.

- ***branje ritmično-melodičnih zapisov***

Kot že rečeno, pri kombiniranem branju uporabljamo ritmične in melodične vsebine na nekoliko nižji težavnostni stopnji kot pri branju zapisov z eno glasbeno prvino. Učence vodimo tudi pri branju oznak za tempo, dinamiko, agogiko, artikulacijo itd.

- ***branje večglasnih zapisov***

Dvoglasna branja lahko predstavimo otrokom že v drugem razredu, saj je petje kanonov in preprostih dvoglasnih pesmi in motivov predvideno že prvem razredu. Učenci so torej slušno dobro pripravljene, pri petju pa dovolj samostojni, da pri branju preprostih dvoglasnih vaj nimajo težav. Začnemo z vajami v vzporednih terciah in sekstah, ki jih postopoma bogatimo z drugimi intervali. Učenci naj izvajajo izmenoma prvi in drugi glas, nato pa tudi vertikalno branje. Tako branje izvajamo tako, da preberemo sozvočja razloženo od spodaj navzgor (arpeggio). Omejimo se na preproste ritmične vrednosti. Isti principi dela veljajo za branja tri- in večglasij. Nujno je, da so pred pričetkom takega dela učenci slušno in pevsko ustrezno pripravljene, saj drugače večglasje ni izvedljivo.

Glasbeni narek

Ker je narek v primerjavi z branjem bolj kompleksna dejavnost, ga izvajamo na nekoliko nižji težavnostni stopnji kot branje. Narek namreč vključuje nekatere sposobnosti, ki pri branju ne pridejo toliko do izraza (glasbeni spomin, večja sposobnost zavestnega analiziranja). Prenos glasbenega pojava v notni zapis zahteva naslednje sposobnosti in znanja:

- a) dobro slušno zaznavanje in sposobnost koncentracije,
- b) razvit glasbeni spomin,
- c) slušno prepoznavanje različnih tonalitet in modusov ter ustrezna teoretična znanja,
- d) pravilna povezava tonov s tonskimi imeni (prepoznavanje smeri tonskega gibanja, lestvičnih stopenj, intervalov), le-teh pa z notami v različnih ključih,
- e) prepoznavanje različnih taktovskih načinov in ustrezna teoretična znanja,
- f) pravilna povezava tonov z ritmičnimi vrednostmi,
- g) prepoznavanje intervalov in akordov pri večglasnih narekih,
- h) izdelava notnega zapisa.

Sposobnosti in znanj, ki sodelujejo pri zapisu slušnega pojava, je veliko, zato jih pri učnih urah urimo tudi posamezno, in sicer na sledeče načine:

K a)

Urjenje slušnega zaznavanja spremlja otroke že od vsega začetka glasbenega izobraževanja (igranje z zvočili od prve stopnje uvajanja dalje, kasneje zaznavanje tonov sozvočno izvajanih intervalov in akordov itd.). Ta dejavnost izboljšuje tudi otrokovo koncentracijo.

K b)

Glasbeni spomin je pri nareku ključnega pomena. V veliko pomoč pri izboljšanju spomina je učenje različnih melodičnih ali ritmičnih vsebin na pamet. Tudi skupinske improvizacije v obliki rondoja ali podobnih oblik pripomorejo k boljši sposobnosti pomnjenja. Nekajkrat na leto lahko izvedemo narek tako, da ga dvakrat zaigramo od začetka do konca (in ne ločenega na posamezna dvotaktja).

K c)

Prepoznavanje tonalitet in modusov učitelj uri najlažje s pomočjo lastnih improvizacij. Na klavir ali vokalno improvizira krajše odlomke v določeni tonaliteti oz. modusu, otroci pa ob zaključku zapojejo in imenujejo uporabljeno lestvico. Učenci sprva prepoznavajo tonalitete izključno po kvaliteti, kasneje pa jih učitelj uvede tudi v določanje absolutne višine uporabljenih lestvic. To izvede tako, da učni proces usmeri v primerjavo toničnega kvintakorda zapete lestvice s tonom a1.

K d)

Vaje, ki urijo pravilno povezovanje tonov z njihovimi imeni, so že omenjene v obravnavi glasbenega branja. Poleg vseh že omenjenih vaj učitelj izvaja tudi *ustni*

melodični narek, to je poimenovanje tonov iz zaigranih motivov brez pisanja. Pripravo na ustni melodični narek vsebuje že program glasbenega uvajanja, ko učenci za učiteljem ponavljajo melodične motive, zapete s solmizacijskimi zlogi. Ko se približujejo zaključku tega programa, so učenci večinoma že tako spretni, da ob učiteljevem imenovanju prvega tona imena za ostale tone poiščejo sami. Kmalu lahko sami poiščejo tudi začetni ton posameznih motivov. Pomembno je, da učitelj dela postopno (sprva samo na zaporednih stopnjah, kasneje na tercah in na toničnem kvintakordu...) in dobro utrdi različne tonske odnose. Prednost takega nareka je v tem, da zavzame precej manj časa kot pisni narek, zato ga lahko izvajamo vsako učno uro.

K e)

Prepoznavanje taktovskih načinov učitelj uri najlažje s pomočjo lastnih improvizacij. Pri tej dejavnosti je ključnega pomena obvladovanje metričnih elementov, ki jih otroci poznajo že iz glasbenega uvajanja (mera, težka doba, poddelitev dobe). Ob učiteljevem igranju otroci najprej poiščejo mero, nato najtežjo dobo in poddelitev dobe ter tako določijo taktovski način.

K f)

Prve ritmične vrednosti otroci spoznajo v tretji stopnji glasbenega uvajanja, in sicer tako, da ritmične vrednosti pišejo nad krajše in daljše črte, ki ponazarjajo dolžino trajanja tonov. Narek učitelj izvaja že pred uvedbo ritmičnih vrednosti, in sicer tako, da otroci za zapis daljših in krajših tonov uporabljajo daljše in krajše črte.

Ko otroci dojamajo pomen ritmičnih vrednosti, učitelj črte opusti. Ritmične vrednosti uvaja postopoma in jih z otroki sprva izvaja, bere in piše brez določenega taktovskega načina. Hkrati otrokom preko pesmi in improvizacij predstavi različne taktovske načine. Ko je pomen ritmičnih vrednosti in taktovskih načinov otrokom dovolj jasen, obe področji dela združi v metrično urejeno branje in pisanje ritmov. Ker se pri nareku v določenem taktovskem načinu vedno izvaja taktiranje, bodo sprva nareki sestavljeni iz preprostih ritmičnih vrednosti. Prakticiranje taktiranja takoj na začetku glasbenega šolanja se kasneje bogato obrestuje. Ker kmalu postane avtomatično, otroka niti najmanj ne obremenjuje, ampak mu nudi pomoč pri pomnjenju motivov in pri analiziranju njihove strukture.

K g)

Prav tako kot dvoglasno branje, je tudi dvoglasen narek izvedljiv že v drugem razredu. Za večglasen narek veljajo podobni principi kot za večglasno branje. V drugem razredu učitelj izvaja kratke motive na vzporednih tercah, ki jih tekom šolskih let postopoma bogati z uvajanjem drugih intervalov. Smisel večglasnega nareka je v tem, da otroci prepoznajo intervale in akorde, ki se porajajo ob hkratnem izvajanju večih glasov, in njihove povezave; učitelj ne sme tolerirati, da učenec najprej posluša in zapiše en glas, nato pa še ostale, kot da bi pisal dolg enoglasen melodični narek. Zato spremlja pisanje nareka pri vsakem učencu posebej in v slučaju napačnih učenčevih postopkov takoj ukrepa. Neučinkovito zastavljene slušne in miselne usmeritve je namreč kasneje precej težko spreminjati.

K h)

Učenci morajo poleg drugih znanj pridobiti tudi spretnost v izdelavi notnega zapisa. V ta namen je najbolj primerno pisanje domačih nalog. Urjenje v pisanju je namreč ena od dejavnosti, ki jo lahko učenec z lahkoto izvaja doma in pri kateri ne potrebuje nikakršne posebne pomoči. Že samo prepisovanje je zelo koristno ne samo za urjenje pisanja, ampak tudi kot priložnost za ponovno miselno predelavo obravnavanih vaj ali pesmi. V poštev pride tudi transponiranje in zapis učenčevih improvizacij. Domače naloge učencev ne smejo pretirano obremeniti, zato naj ne bodo predolge. Najboljše rezultate prinašajo raznolike, kratke, a redne in popravljene naloge.

Pesmi, petje in instrumentalno igranje

Posebno v prvih letih glasbenega izobraževanja pesmi zavzemajo zelo pomembno mesto v glasbeni vzgoji, ker nudijo otroku globalno glasbeno izkušnjo. V sebi namreč združujejo vse glasbene prvine, ki jih otrok spozna pri pouku.

S pedagoškega vidika razlikujemo več vrst pesmi: nekatere so bolj primerne za ritmično vzgojo, druge uvajajo otroke v učenje intervalov in akordov ali olajšujejo prvi stik z instrumentalnim igranjem. Ljudske pesmi seznanijo otroka s kulturno dediščino lastnega naroda. Na začetku glasbene poti naših učencev posvetimo precej pozornosti posebej trem vrstam pesmi:

- ***Pesmi v obsegu od dveh do petih tonov:***

To so preproste pesmi, ki so primerne za starost učencev prve stopnje glasbenega uvajanja, lahko pa jih uporabimo tudi kasneje pri začetkih učenja solfeggia in instrumenta. Učence spremljajo tekom prvih let glasbenega izobraževanja. Petje pesmi z besedilom preide v petje z uporabo solmizacijskih zlogov in v izvajanje pesmi na metalofone. Ker so dovolj preproste, jih učenci ob igranju na metalofone lahko transponirajo in tako po posluhu poiščejo alterirane tone različnih tonalitet. Nanje lahko navežemo obravnavana glasbenoteoretična znanja in tako otroku omogočimo boljše razumevanje učne snovi. Izkoristimo jih tudi na prvih urah učenja instrumenta. Učenec obvlada veliko pesmi in jih zna zapeti s tonskimi imeni, kar olajša njegov prvi stik z instrumentom. Tudi motivacija za izvajanje že znanih pesmi na novem instrumentu je velika, s tem pa tudi otrokovo zadovoljstvo in veselje ob igranju. Takih preprostih pesmi je v slovenski otroški literaturi precej: npr. pesmi Janeza Bitenca, Mire Voglar in drugih ustvarjalcev.

- ***Pesmi za učenje intervalov in akordov:***

To so pesmi, od katerih se vsaka začne z določenim intervalom oz. akordom. Edgar Willems jih je izbral med tradicionalnimi francoskimi in drugimi pesmimi, nekaj pa jih je zložil tudi sam (pesem za interval velike septime, zmanjšane kvinte...). Seveda ni nujno, da učitelj uporablja ravno Willemsovo zbirko pesmi – veliko pesmi lahko poišče v ljudskem izročilu lastnega naroda ali drugje. Nujno je, da učenci poznajo vsaj eno pesem za vsak interval do oktave. Z njimi si pomagajo pri prepoznavanju intervalov, dokler ni znanje že tako utrjeno, da sklicevanje na pesmi ni več potrebno. Pesmi izvajamo s tonskimi imeni in jih transponiramo v obravnavane tonalitete. Ko so

teoretična znanja naših učencev že dovolj obsežna, pesmi tudi zapišemo in pisno transponiramo.

Isti principi veljajo tudi za trozvoke, za katere prav tako obstajajo primerne pesmi.

- ***Pesmi, ki razvijajo občutek za ritem:***

To so pesmi z zanimivimi ritmičnimi vsebinami, s katerimi razvijamo občutek za ritem in jih kasneje uporabljamo pri usvajanju teoretičnih znanj o ritmičnih vrednostih in taktovskih načinih.

- ***Večglasne pesmi***

Že od prvega razreda dalje otroci izvajajo dvoglasne pesmi, ki skupaj z dvoglasnim branjem in dvoglasnim narekom spadajo v vzgojo sozvočij. V prvem razredu začnemo z dvoglasjem v kanonih, v drugem z dvoglasjem v ljudskih in umetnih pesmih, kasneje pa težavnost postopoma stopnjujemo. Učenci naj ne izvajajo vedno istega glasu, ampak v okviru svojih pevskih zmožnosti glasove menjujejo. Zelo primerno je petje dvoglasnih pesmi, pri katerih melodija in spremljava nista vezani ves čas na isti glas, ampak prehajata z enega glasu na drugega (npr. otroške pesmi Zoltana Kodalyja).

Poleg omenjenih pesmi, ki so mišljene predvsem kot sredstvo za razvijanje posluha in kot podlaga za teoretično obravnavanje glasbenih vsebin, naj učenci prepevajo tudi pesmi, ki nudijo estetski užitek in krepijo veselje do izvajanja glasbe. Te pesmi izbere učitelj, ki dobro pozna svoje učence in okolje, iz katerega izhajajo.

V izboru pesmi naj najdejo pravo mesto tudi pesmi evropske in ne-evropske glasbene zakladnice, ki prispevajo k vzgoji za multikulturno družbo ter k večji muzikalni fleksibilnosti.

Pri pevskem izvajanju smo pozorni na sproščenost telesa, preponsko dihanje, čisto intonacijo, jasno izreko in pravilno pevsko tehniko.

Pevsko izvajanje občasno nadomestimo ali obogatimo z instrumentalnim igranjem. Zaželeno je, da v šolskem letu izvedemo tudi en interdisciplinarni projekt, kamor vključimo različne načine glasbenega izvajanja, lastno ustvarjanje učencev in učiteljev ter elemente drugih umetniških področij. Pri tem se lahko povežemo z drugimi ustanovami (plesnimi šolami, likovnimi delavnicami...) ali samostojnimi umetniškimi delavci. Posebej primerna je izvedba glasbenih pravljic.

Naravno telesno gibanje v povezavi z glasbo

O pomembnosti gibanja v glasbeni vzgoji je veliko povedal že Emile Jaques-Dalcroze, pionir moderne glasbene vzgoje in Willemsov učitelj. Občutek za ritem je namreč v veliki meri povezan z usklajenim in sproščenim telesnim gibanjem. Ritem lahko pojmuje kot urejeno gibanje v času. Povezava občutka za ritem in razvite telesne motorike ter seveda slušne zaznave je jasno razvidna pri instrumentalnem igranju, kjer se fina motorika, glavna nosilka izvajane ritma, trdno opira na motoriko celega telesa (gibanje rok in trupa, dihanje...). Zato je za instrumentalnega glasbenika vzgoja na področju gibanja zelo pomembna, saj spodbuja delovanje telesnih funkcij mišic in živcev, ki omogočajo glasbeno izražanje. Pomaga mu tudi pri sproščanju, obvladovanju in odpravljanju različnih čustvenih blokad ter utrjuje povezave med telesnimi funkcijami in intelektom.

Gibanje ob glasbi vključuje sposobnost pozornega poslušanja, ki vodi do sprejemanja vsebine in oblike glasbenih vsebin, in njihovo izražanje z uporabo telesnih gibov. Gibanje je lahko bolj ali manj strukturirano. Prav je, da učitelj vzgaja učence preko posredovanja že izdelanih gibalnih vzorcev in s spodbujanjem lastnega ustvarjalnega gibanja ob poslušanju.

Gibanje ob poslušanju je dobra podlaga za dejavnosti, ki vključujejo ustvarjanje in vodenje glasbenega dogajanja preko telesnega gibanja. V mislih imamo predvsem instrumentalno igranje in dirigiranje. Dirigiranje lahko uvedemo v glasbeno vzgojo že v prvih letih pouka na sproščen in neformalen način. Pri tej dejavnosti se otrok giba na osnovi osebne notranje slušne predstave tako, da izvajalci lahko interpretirajo njegove gibe na željen način (vodenje hitrosti izvajanja glasbe, dinamike, karakterja...).

Vzgoja gibanja pri nauku o glasbi in solfeggiu ima veliko stičnih točk s plesno vzgojo in podobnimi umetniškimi dejavnostmi, vendar ima bolj glasbeno usmerjene cilje. To pomeni, da gibanje v urah glasbene vzgoje ne vključuje učenja raznih koreografij in vaj za urjenje posebnih telesnih sposobnosti, ampak se omejuje na naravno gibanje, ki v učencih pripomore k razvoju glasbenih sposobnosti.

Gibanje v programu glasbenega uvajanja je vključuje predvsem hojo, tek, hopsanje, galop, zibanje, skakanje ob glasbi različnih hitrosti ter telesno izvajanje raznolikih ritmov. V letih nauka o glasbi in solfeggia gibanje razvijamo predvsem na področju ritmične vzgoje in ob poslušanju glasbene literature. Ob poslušanju izvajamo metrične elemente (mero, težko dobo, poddelitev), taktiramo, izvajamo pa tudi gibanja, ki sledijo melodični liniji, dinamiki ali karakterju poslušane skladbe.

Gibanje kot ples je dobrodošlo tudi kot pomoč pri dojemanju glasbenih oblik plesnega značaja (bourrée, menuet...).

Glasbena literatura in glasbena izrazna sredstva

Glasbena literatura, ki jo učenci spoznavajo pri urah nauka o glasbi in solfeggia ter instrumenta, je eden najpomembnejših virov, iz katerih otroci črpajo zvočni material za lastno glasbeno aktivnost. Pomembno je torej, da na vsaki učni uri nudimo učencem stik z glasbenimi deli visoke umetniške vrednosti. Njihov izbor prilagodimo otrokovemu čustvenemu in intelektualnemu razvoju. Primerno je, da vsako skladbo učenci poslušajo večkrat, saj samo tako lahko ponotranjijo v njej vsebovane elemente glasbene govornice. Ob tej aktivnosti lahko izvajamo naravno gibanje, preko katerega otrok izrazi lastno doživljanje poslušanega. Poslušanje lahko spremljamo tudi s petjem ali igranjem na instrumente. Nekatere skladbe so primerne tudi za orientacijsko branje iz partitur, kjer učenci spoznavajo pravila glasbene notacije in se urijo v notnem branju. Tako branje lahko izvajamo tako ob poslušanju določene skladbe kot samostojno. Na poslušane skladbe naj učitelj navezuje znanja, ki so jih učenci pridobili na glasbeno-teoretičnem in oblikoslovnem področju. Skladbe izbiramo predvsem iz evropske glasbene zakladnice, učencem pa občasno predstavimo tudi glasbene primere drugih kultur in okolij.

Ustvarjanje

V metodološkem sistemu Edgarja Willemsa se učenci z ustvarjanjem prvič srečajo pri izvajanju glasbene improvizacije. Improvizacija kot preoblikovanje ponotranjenih

glasbenih vsebin predstavlja dobro izhodišče za vzgojo k ustvarjalnosti, saj usmerja učence k samostojnemu iskanju novih povezav med glasbenimi elementi. Ta dejavnost predpostavlja ustvarjanje glasbe v samem trenutku izvajanja, zato je v precejšnji meri podvržena modelom in avtomatizmom, ki omogočajo njen potek. Učenci bodo bolj svobodno začeli ustvarjati preko zapisa lastnih improviziranih motivov in fraz, saj zapis omogoča razmislek in s tem daje možnost boljše izdelave ustvarjene vsebine. Hkrati bodo utrjevali znanje iz solfeggia in urili spretnost pri izdelavi notnega zapisa. Zapis lastnih ritmičnih in melodičnih improvizacij je zelo primerna oblika domače naloge. Predstavlja tudi priložnost, da učence ozavestimo o osnovnih oblikovnih elementih ter o njihovem ponavljanju, spreminjanju in posnemanju. Ustvarjanje pri urah nauka o glasbi in solfeggia se nadgrajuje pri urah instrumentalnega pouka.

Teoretična in oblikovna znanja

Kot smo že večkrat omenili, vse teoretične zakonitosti in druge pojme učencem posredujemo iz glasbenih izkušenj. Edgar Willems je pogosto poudarjal, naj bo otrokovo napredovanje na glasbenem področju podobno njegovemu usvajanju materinega jezika; najprej ga razume in govori, kasneje analizira njegove zakonitosti. V področje teoretičnih in oblikovnih znanj otroka torej uvedemo šele, ko do glasbenega pojava vzpostavi slušni in afektivni odnos ter na teh dveh področjih usvoji osnovne elemente glasbene govorice. Ponazorimo to s primerom. Usvojitev sekundnega intervala na slušnem področju pomeni, da je otrok sposoben slušno zaznati oba tona, ki sestavljata interval (tudi sozvočno zaigranega). Slušno zaznavanje preverjamo preko petja. Intervale in druga sozvočja pojemo od spodnjega tona navzgor in nato navzdol. Ko otrok občuti izrazno moč sekunde in jo po tem prepozna (kot sozvočni interval je lahko jezna, zanimiva, razbita, nagajiva...), jo je usvojil na afektivnem področju. Občutenje izrazne moči glasbenih pojavov je subjektivno in ga ne smemo ozko usmerjati, lahko pa se o tem z učenci pogovorimo in primerjamo med seboj svoja občutja. Šele sedaj je otrok pripravljen na pogovore o celem tonu, poltonu, alteracijah in o ostalih teoretičnih pojmi. Upoštevanje razlik pri dožemanju glasbenih pojavov na slušnem, čustvenem in intelektualnem področju prinaša velike napredke otrok na prvih dveh področjih, saj so v idealnem razvojnem stadiju za tako učenje. Marsikateri otrok tako že po zaključku glasbenega uvajanja brez težav in z veliko gotovostjo prepozna npr. vse intervale v oktavnem obsegu. Zgodnje uvajanje v taka znanja otrok nikakor ne preobremeni, zato je primerno izkoristiti ves potencial zgodnjih otroških let in tako otroku omogočiti prijetno, neproblematično in hkrati čimboljše glasbeno šolanje. Učitelj seveda ne sme pozabiti, da je šele koordinacija znanj na slušnem, afektivnem in intelektualnem področju izhodišče za svobodno in resnično umetniško uporabo elementov glasbene govorice na interpretativnem, ustvarjalnem ali drugem področju glasbene dejavnosti.

Predvidena snov posameznih razredov na področju teoretičnih in oblikovnih zakonitosti je razvidna iz temeljnih standardov znanja za posamezni razred.

Temeljni standardi znanja ob zaključku posameznih razredov

Učenci

❖ po zaključku 1. razreda:

slušno prepoznajo	berejo in izdelajo po nareku	izvajajo	obvladajo glasbenoteoretična znanja	poznajo
<ul style="list-style-type: none"> • razlike do 1/18 tona, • č 1, m in v 2, m in v 3, č 4, č 5, m in v 6, m in v 7, č 8, • d, m, zv in zm kvintakord, • pentatonsko, durovo in naravno molovo lestvico po kvaliteti, • postopno melodično gibanje v C-duru, • gibanje melodije po tonih toničnega kvintakorda v C-duru, • 2-, 3- in 4-dobni taktovski način. 	<ul style="list-style-type: none"> • likovne zapise glasbenih vsebin, • melodične zapise po zaporednih stopnjah po relativni metodi, • melodične zapise v violinskem ključu v obsegu c1-c2, • melodične zapise v basovskem ključu v obsegu c-g, • zapise obravnavanih ritmičnih vrednosti, ki jih tekom leta uredijo v 2-, 3- in 4-četrtinski taktovski način, • zapise ustvarjenih glasbenih vsebin. <p><i>Opomba:</i> Narek se izvaja na nekoliko nižji težavnostni stopnji kot branje.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • preproste melodične vzorce na stopnjah C-dura z uporabo solmizacijskih zlogov, • pesmi za učenje intervalov, • pesmi za učenje akordov, • enoglasne otroške pesmi, • preproste kanone, • pesmi z zanimivo ritmično vsebino, ki jih spremljajo z izvajanjem metričnih elementov, • preproste pesmi na metalofone, ki jih po posluhu transponirajo, • instrumentalne skladbe primerne težavnostne stopnje, • metrično urejene ritmične improvizacije v obsegu 8 taktov, ki jih izvajajo ob taktiranju v sodelovanju z učiteljem (2-, 3- in 4-dobni taktovski način), • melodične improvizacije na nevtralnih zlogih in na solmizacijskih zlogih v okviru C-dura. <p><i>Opomba:</i> Pesmi in skladbe izvajajo z vsemi interpretacijskimi elementi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • solmizacijske zloge, • tonsko abecedo, • C-dur, • strukturo durove lestvice kot soslednje v2, v3, č4, č5, v6, v7, č8 glede na toniko, • četrtinko in četrtinsko pavzo, polovinko in polovinsko pavzo, celinko in celinsko pavzo, polovinko s piko in osminke, • 2-, 3- in 4-četrtinski taktovski način. 	<ul style="list-style-type: none"> • pojme: ton, notno črtovje, nota, pavza, ritem, melodija, violinski, basovski in C ključ, takt, taktica, končaj, ponavljaj, enoglasje in dvoglasje, izraze za dinamiko: forte, piano. • nekaj krajših glasbenih del ali odlomkov iz skladb, od katerih nekatere poslušajo ob orientiranju v partituri, • obravnavane instrumente: flavto, kljunasto flavto, klavir, harmoniko, kitaro, triangel, zvončke, tamburin.

❖ po zaključku 2. razreda:

slušno prepoznajo	berejo in izdelajo po nareku	izvajajo	obvladajo glasbenoteoretična znanja	poznajo
<ul style="list-style-type: none"> • razlike do 1/50 tona, • že poznane intervale ter zv 4 oz. zm 5, • d, m, zv in zm kvintakord, d in m sekstakord, • pentatonsko, durovo in naravno molovo lestvico po kvaliteti, • postopno melodično gibanje in terčni skoki v C-duru, G-duru, F-duru in naravnem c-molu, • gibanje melodije po tonih toničnega kvintakorda v C-duru, G-duru F-duru in c-molu, • 2-, 3-,4- in 5-dobni taktovski način. 	<ul style="list-style-type: none"> • likovne zapise glasbenih vsebin, • melodične zapise po zaporednih stopnjah in s terčnimi skoki po relativni metodi, • melodične zapise v violinskem ključu v obsegu c1-g2, • melodične zapise v basovskem ključu v obsegu c-c1, • sozvočne zapise vzporednih terc, • zapise obravnavanih ritmičnih vrednosti v 2-, 3- in 4-četrtinskem taktovskem načinu, tudi s predtaktom, • zapise ustvarjenih glasbenih vsebin. 	<ul style="list-style-type: none"> • preproste melodične vzorce na stopnjah C-dura, F-dura, G-dura in naravnega c-mola, s solmizacijo in tonsko abecedo, • pesmi za učenje intervalov, • pesmi za učenje akordov, • enoglasne in dvoglasne otroške pesmi, • kanone, • pesmi z zanimivo ritmično vsebino, ki jih spremljajo z izvajanjem metričnih elementov, • pesmi s solmizacijskimi zlogi in tonsko abecedo, • instrumentalne skladbe primerne težavnostne stopnje, • metrično urejene ritmične improvizacije v obsegu 8 taktov, ki jih izvajajo ob taktiranju samostojno ali v sodelovanju z učiteljem (2-, 3- in 4-dobni taktovski način), • melodične improvizacije z uporabo nevtralnih zlogov, solmizacijskih zlogov in tonske abecede v okviru C-dura, G-dura, F-dura in naravnega c-mola. 	<ul style="list-style-type: none"> • solmizacijske zloge in tonsko abecedo, • C-dur, G-dur, F-dur in naravni c-mol, • strukturo naravne molove lestvice kot soslednje v2, m3, č4, č5, m6, m7, č8 glede na toniko, • zapis č 1, č 8, m in v 2, s teoretično obravnavo pesmi za m in v 2, ki vključuje transpozicijo v obravnavane tonalitete, • osminko pavzo in skupino štirih šestnajstink, • 2-, 3- in 4-četrtinski taktovski način, tudi s predtaktom. 	<ul style="list-style-type: none"> • pojme: celotonska in poltonska razdalja, višaj, nižaj, razveznik, predtakt, transpozicija, nekatere izraze za dinamiko (mp, mf, cresc., decresc.), za tempo (adagio, andante, allegro) in za agogiko (ritardando). • nekaj krajših glasbenih del ali odlomkov iz skladb, od katerih nekatere poslušajo ob orientiranju v partituri, • obravnavane instrumente: violončelo, kontrabas, flavta, klarinet, trobenta, rog, činele, timpani.

❖ po zaključku 3. razreda:

slušno prepoznajo	berejo in izdelajo po nareku	izvajajo	obvladajo glasbenoteoretična znanja	poznajo
<ul style="list-style-type: none"> • razlike do 1/100 tona, • vse intervale v okviru ene oktave, • vse trozvoke, • pentatonsko lestvico, • durovo in naravno molovo lestvico po kvaliteti in z določanjem absolutne višine (s pomočjo tona a1), • postopno melodično gibanje, terčne in večje skoke v durovih lestvicah do treh predznakov ter v a-molu in c-molu, • 2-, 3-,4- in 5-četrtnski taktovski način, 6-osminski taktovski način. 	<ul style="list-style-type: none"> • melodične zapise po zaporednih stopnjah in s terčnimi skoki z uporabo C-ključa po relativni metodi, • melodične zapise v violinskem ključu v obsegu c1-c3, • melodične zapise v basovskem ključu v obsegu C-c1, • dvoglasne zapise vzporednih terc in sekst, • zapise ritmičnih vrednosti v 2-, 3-, 4- četrtnskem ter 3- in 6-osminskem taktovskem načinu, tudi s predtaktom, • zapise ustvarjenih glasbenih vsebin. 	<ul style="list-style-type: none"> • melodične vzorce na stopnjah obravnavanih lestvic s solmizacijo in tonsko abecedo, • pesmi za učenje intervalov, • pesmi za učenje akordov, • enoglasne in dvoglasne pesmi, • kanone, • pesmi z zanimivo ritmično vsebino, ki jih spremljajo z izvajanjem metričnih elementov, • pesmi s solmizacijskimi zlogi in tonsko abecedo, • instrumentalne skladbe primerne težavnostne stopnje, • metrično urejene ritmične improvizacije v obsegu 8 ali 16 taktov, ki jih izvajajo ob taktiranju (2-, 3- in 4-četrtnski in 6-osminski taktovski način), • metrično urejene ritmično-melodične improvizacije z uporabo nevtralnih zlogov, solmizacijskih zlogov in tonske abecede v okviru obravnavanih lestvic. 	<ul style="list-style-type: none"> • durove lestvice do treh predznakov, a-mol in c-mol, • strukturo durove in naravne molove lestvice, • glavne lestvične stopnje v duru in molu, • zapis č 1, č 8, m in v2 ter m in v 3, s teoretično obravnavo pesmi za m in v 3, ki vključuje transpozicijo v obravnavane tonalitete, • šestnajstinko ter šestnajstinsko pavzo v prvi in drugi poddelitvi, četrtniko s piko kot punktirano notno vrednost, znake za podaljšanje tonov (piko, ligaturo, korono), • 3-in 6-osminski taktovski način, tudi s predtaktom. 	<ul style="list-style-type: none"> • pojme: enharmonski toni, durov in molov tetrakord, izraze za dinamiko (pp, ff), za tempo (lento, moderato, vivo, presto), za agogiko (ritenuto, accellerando) in za artikulacijo (legato, non legato, staccato). • nekaj krajših glasbenih del ali odlomkov iz skladb, od katerih nekatere poslušajo ob orientiranju v partituri, • obravnavane instrumente in glasbene sestave (zbor, solist, duet, duo, tercet, trio). • pesemske oblike: kitično pesem, pesem z refrenom, dvodelno in trodelno pesemsko obliko, kanon.

❖ po zaključku 4. razreda:

slušno prepoznajo	berejo in izdelajo po nareku	izvajajo	obvladajo glasbenoteoretična znanja	poznajo
<ul style="list-style-type: none"> • vse intervale do oktave in vse trozvoke, • pentatonsko lestvico, • durovo in vse tri oblike molove lestvice po kvaliteti in z določanjem absolutne višine, • postopno melodično gibanje, terčne in večje skoke ter odnose med glavnimi stopnjami v durovih lestvicah do štirih predznakov ter v molovih lestvicah do treh predznakov, • 2-, 3-, 4- in 5-četrtinski taktovski način, 6- in 9-osminski taktovski način. 	<ul style="list-style-type: none"> • melodične zapise po zaporednih stopnjah in s terčnimi skoki v altovskem ključu, v C-, G- in F-duru. • melodične zapise v violinskem in basovskem ključu primerne težavnostne stopnje, • dvoglasne zapise vzporednih terc in sekt s prehodnimi rogovimi kvintami, • zapise ritmičnih vrednosti v 2-, 3-, 4-, 5-četrtinskem in 3- in 6-osminskem taktovskem načinu, • zapise ustvarjenih glasbenih vsebin. 	<ul style="list-style-type: none"> • melodične vzorce na stopnjah obravnavanih lestvic s solmizacijo in tonsko abecedo, • pesmi za učenje intervalov, • pesmi za učenje akordov, • enoglasne in dvoglasne pesmi, • kanone, • pesmi z zanimivo ritmično vsebino, ki jih spremljajo z izvajanjem metričnih elementov, • pesmi s solmizacijskimi zlogi in tonsko abecedo, • instrumentalne skladbe primerne težavnostne stopnje, • metrično urejene ritmične improvizacije v obsegu 8 in 16 taktov, ki jih izvajajo ob taktiranju (2-, 3-, 4-, 5-četrtinski in 6- ter 9-osminski taktovski način), • metrično urejene ritmično-melodične improvizacije z uporabo nevtralnih zlogov, solmizacijskih zlogov in tonske abecede v okviru obravnavanih lestvic. 	<ul style="list-style-type: none"> • durove lestvice do štirih predznakov, molove lestvice do treh predznakov, • strukturo harmonične in melodične molove lestvice, • zapis č 1, č 8, m, v in zv 2, m in v 3, č in zv 4, č, zm in zv 5, s teoretično obravnavo pesmi za č 4, č, zv in zm 5, • zapis vseh kvintakordov s teoretično obravnavo pesmi za učenje kvintakordov, • postavitev kvintakordov na glavnih lestvičnih stopnjah v duru in molu, • sinkopo, triolo, osminko s piko kot punktirano notno vrednost, • 2-, 3-, 4-, 5-četrtinski, 3- in 6-osminski taktovski način ter alla breve takt. 	<ul style="list-style-type: none"> • pojme: altovski ključ, izraze za dinamiko, za tempo in za artikulacijo. • nekaj krajših glasbenih del ali odlomkov iz skladb, od katerih nekatere poslušajo ob orientiranju v partituri, • obravnavane instrumente in glasbene sestave (kvartet, kvintet). • glasbene zvrsti: menuet, koračnico, valček in polko.

❖ po zaključku 5. razreda:

slušno prepoznajo	berejo in izdelajo po nareku	izvajajo	obvladajo glasbenoteoretična znanja	poznajo
<ul style="list-style-type: none"> vse intervale do oktave in vse trozvoke, septakorde v osnovni obliki kot kombinacijo kvintakorda in septime, durovo lestvico in vse tri oblike molove lestvice, tudi z določanjem absolutne višine, pentatonsko in kromatično lestvico, tonsko gibanje v vseh durovih lestvicah ter v molovih lestvicah do štirih predznakov, popolni in nepopolni sklep, 2-,3-, 4-, 5-četrtnski ter 6-, 9- in 12-osminski taktovski način . 	<ul style="list-style-type: none"> melodične zapise po zaporednih stopnjah in s terčnimi ter kvartnimi skoki v kvartnem in tenorskem ključu, v tonalitetah do dveh predznakov, melodične zapise v violinskem in basovskem ključu primerne težavnostne stopnje, dvoglasne zapise z razvezom zv 4, zapise ritmičnih vrednosti v 2-, 3-, 4-, 5-četrtnskem in 3-, 6-, 9- in 12-osminskem taktovskem načinu, zapise ustvarjenih glasbenih vsebin. 	<ul style="list-style-type: none"> melodične vzorce na stopnjah obravnavanih lestvic s solmizacijo in tonsko abecedo, pesmi za učenje intervalov, pesmi za učenje akordov, enoglasne, dvoglasne in troglasne pesmi, kanone, pesmi z zanimivo ritmično vsebino, ki jih spremljajo z izvajanjem metričnih elementov, pesmi s solmizacijskimi zlogi in tonsko abecedo, instrumentalne skladbe primerne težavnostne stopnje, metrično urejene ritmične improvizacije v obsegu 8 in 16 taktov, ki jih izvajajo ob taktiranju (v poznanih taktovskih načinih), metrično urejene ritmično-melodične improvizacije z uporabo nevtralnih zlogov, solmizacijskih zlogov in tonske abecede v okviru obravnavanih lestvic in po preprostih harmonskih shemah. 	<ul style="list-style-type: none"> vse durove lestvice, molove lestvice do štirih predznakov, zapis č 1, č 8, m in v2, m in v 3, č in zv 4, č, zm in zv 5, v in m 6, v in m 7, s teoretično obravnavo pesmi za zv 4, v in m 6, obrnitve intervalov, zapis vseh kvintakordov, obrnitve kvintakordov s teoretično obravnavo pesmi za d in m sekstakord in kvartsekstakord, postavitev kvintakordov na glavnih in stranskih lestvičnih stopnjah v duru in molu, že obravnavane taktovske načine in 9- in 12-osminski taktovski način. 	<ul style="list-style-type: none"> pojme: durov kvintni krog, kromatični toni, dvakrat zvišani in znižani toni, dominantni septakord, tenorski ključ, harmonska shema, popolni in nepopolni sklep, nekaj krajših glasbenih del ali odlomkov iz skladb, od katerih nekatere poslušajo ob orientiranju v partituri, obravnavane instrumente in glasbene sestave, osnovne oblikovne elemente: motiv, frazo in temo ter njihovo ponavljanje, spreminjanje in posnemanje, glasbene oblike: variacije, rondo.

❖ po zaključku 6. razreda:

slušno prepoznajo	berejo in izdelajo po nareku	izvajajo	obvladajo glasbenoteoretična znanja	poznajo
<ul style="list-style-type: none"> • vse intervale do decime in vse trozvoke, • septakorde v osnovni obliki, • obrnitve septakordov (s pomočjo vrnitve obrata v osnovno obliko), • durovo lestvico in vse tri oblike molove lestvice, tudi z določanjem absolutne višine, • pentatonsko, kromatično in celtonska lestvico, • tonsko gibanje po lestvičnih stopnjah v vseh durovih in molovih lestvicah, • avtentični in plagalni sklep, • vse že poznane taktovske načine in 7-osminski taktovski način. 	<ul style="list-style-type: none"> • melodične zapise po zaporednih stopnjah in s terčnimi, kvartnimi in kvintnimi skoki v altovskem in tenorskem ključu, v tonalitetah do treh predznakov, • melodične zapise v violinskem in basovskem ključu primerne težavnostne stopnje, • dvoglasne zapise z razvezom zm 5, • zapise ritmičnih vrednosti v vseh poznanih taktovskih načinih, tudi v 7-osminskem taktovskem načinu, • zapise ustvarjenih glasbenih vsebin. 	<ul style="list-style-type: none"> • melodične vzorce na stopnjah obravnavanih lestvic s solmizacijo in tonsko abecedo, • pesmi za učenje intervalov, • pesmi za učenje akordov, • enoglasne, dvoglasne in troglasne pesmi, • kanone, • pesmi z zanimivo ritmično vsebino, ki jih spremljajo z izvajanjem metričnih elementov, • pesmi s solmizacijskimi zlogi in tonsko abecedo, • instrumentalne skladbe primerne težavnostne stopnje, • metrično urejene ritmične improvizacije v obsegu 16 taktov, ki jih izvajajo ob taktiranju (v poznanih taktovskih načinih), • metrično urejene ritmično-melodične improvizacije z uporabo nevtralnih zlogov, solmizacijskih zlogov in tonske abecede v okviru obravnavanih lestvic in po preprostih harmonskih shemah, s poudarkom na razširjeni avtentični kadenci v duru. 	<ul style="list-style-type: none"> • vse durove in vse molove lestvice, • kromatično lestvico, • zapis vseh intervalov do decime, s teoretično obravnavo pesmi za v in m 7 ter za č 8, • zapis vseh kvintakordov, • obrnitve kvintakordov s teoretično obravnavo pesmi za zm sekstakord in kvartsekstakord, • zapis dominantnega septakorda ter njegovih obrnitev, • že obravnavane taktovske načine in 7-osminski taktovski način, • razširjeno avtentično kadenco v duru. 	<ul style="list-style-type: none"> • pojme: molov kvintni krog, avtentični in plagalni sklep, razširjena avtentična kadenca, celtonska lestvica, obrnitve dominantnega septakorda, • nekaj krajših glasbenih del ali odlomkov iz skladb, od katerih nekatere poslušajo ob orientiranju v partituri, • obravnavane instrumente in glasbene sestave, • ciklična glasbena dela: sonatina, sonata, klavirski trio, godalni kvartet, serenada, simfonija, koncert.

❖ po zaključku 7. razreda:

slušno prepoznajo	berejo in izdelajo po nareku	izvajajo	obvladajo glasbenoteoretična znanja	poznajo
<ul style="list-style-type: none"> • vse intervale do decime in vse trozvoke, • septakorde v osnovni obliki, • obrnitve septakordov (s pomočjo vrnitve obrata v osnovno obliko), • durovo lestvico in vse tri oblike molove lestvice, tudi z določanjem absolutne višine, • pentatonsko, kromatično, celtonsko lestvico in najmanj dve folklorni lestvici, • tonsko gibanje po lestvičnih stopnjah v vseh durovih in molovih lestvicah, • tonsko gibanje po menjalnih in prehajalnih kromatičnih tonih, • avtentični, plagalni in varljivi sklep, • modulacijo na dominantno, • vse že poznane taktovske načine. 	<ul style="list-style-type: none"> • melodične zapise v altovskem in tenorskem ključu v tonalitetah do treh predznakov, • melodične zapise v violinskem in basovskem ključu primerne težavnostne stopnje, • dvoglasne zapise, • zapise ritmičnih vrednosti v vseh poznanih taktovskih načinih, • zapise ustvarjenih glasbenih vsebin. 	<ul style="list-style-type: none"> • melodične vzorce na stopnjah obravnavanih lestvic s solmizacijo in tonsko abecedo, • pesmi za učenje intervalov, • pesmi za učenje akordov, • enoglasne, dvoglasne in troglasne pesmi, • kanone, • pesmi z zanimivo ritmično vsebino, ki jih spremljajo z izvajanjem metričnih elementov, • pesmi s solmizacijskimi zlogi in tonsko abecedo, • instrumentalne skladbe primerne težavnostne stopnje, • metrično urejene ritmične improvizacije v obsegu 16 taktov, ki jih izvajajo ob taktiranju (v poznanih taktovskih načinih), • metrično urejene ritmično-melodične improvizacije z uporabo nevtralnih zlogov, solmizacijskih zlogov in tonske abecede v okviru obravnavanih lestvic in po preprostih harmonskih shemah, s poudarkom na razširjeni avtentični kadenci v molu. 	<ul style="list-style-type: none"> • vse durove in vse molove lestvice, • kromatično lestvico, • dve folklorni lestvici, • zapis vseh intervalov do decime, • zapis vseh kvintakordov, • obrnitve kvintakordov, • zapis dominantnega septakorda ter njegovih obrnitev, • vse že obravnavane taktovske načine, • razširjeno avtentično kadenco v molu. 	<ul style="list-style-type: none"> • pojme: varljivi sklep, folklorne lestvice, menjalni in prehajalni kromatični toni, modulacija, • nekaj krajših glasbenih del ali odlomkov iz skladb, od katerih nekatere poslušajo ob orientiranju v partituri, • obravnavane instrumente in glasbene sestave, • osnovne oblikovne elemente: motiv, dvotaktje, širitaktje, polstavek, stavek, perioda, • glasbena dela v pesemskih oblikah: valček, polka, poloneza, mazurka, scherzo, barkarola, pesem brez besed, vokalne skladbe.

❖ po zaključku 8. razreda:

slušno prepoznajo	berejo in izdelajo po nareku	izvajajo	obvladajo glasbenoteoretična znanja	poznajo
<ul style="list-style-type: none"> • vse intervale do decime in vse trozvoke, • septakorde v osnovni obliki, • obrniteve septakordov, • durovo lestvico in vse tri oblike molove lestvice, tudi z določanjem absolutne višine, • pentatonsko, kromatično, celtonsko lestvico, dve folklorni lestvici, koralne lestvice, • tonsko gibanje po lestvičnih stopnjah v vseh durvih in molovih lestvicah, • tonsko gibanje po menjalnih in prehajalnih kromatičnih tonih, • avtentični, plagalni in varljivi sklep, • modulacijo v sosednje tonalitete, • vse že poznane taktovske načine. 	<ul style="list-style-type: none"> • melodične zapise v altovskem in tenorskem ključu v tonalitetah do treh predznakov, • melodične zapise v violinskem in basovskem ključu primerne težavnostne stopnje, • dvoglasne zapise, • zapise ritmičnih vrednosti v vseh poznanih taktovskih načinih, • zapise ustvarjenih glasbenih vsebin. 	<ul style="list-style-type: none"> • melodične vzorce na stopnjah obravnavanih lestvic s solmizacijo in tonsko abecedo, • pesmi za učenje intervalov, • pesmi za učenje akordov, • enoglasne, dvoglasne in troglasne pesmi, • kanone, • pesmi z zanimivo ritmično vsebino, ki jih spremljajo z izvajanjem metričnih elementov, • pesmi s solmizacijskimi zlogi in tonsko abecedo, • instrumentalne skladbe primerne težavnostne stopnje, • metrično urejene ritmične improvizacije v obsegu 16 taktov, ki jih izvajajo ob taktiranju (v poznanih taktovskih načinih), • metrično urejene ritmično-melodične improvizacije z uporabo nevtralnih zlogov, solmizacijskih zlogov in tonske abecede v okviru obravnavanih lestvic in po preprostih harmonskih shemah, s poudarkom na modulaciji na dominantno. 	<ul style="list-style-type: none"> • vse durove in vse molove lestvice, kromatično lestvico, dve folklorni lestvici, • koralne lestvice, • zapis vseh intervalov do decime, • zapis vseh kvintakordov in njihovih obrnitev, • zapis dominantnega septakorda ter njegovih obrnitev, • zapis drugih septakordov v osnovni obliki, • duolo, • vse že obravnavane taktovske načine, • razširjeno avtentično kadenco v duru in molu. 	<ul style="list-style-type: none"> • pojme: koralne lestvice, duola, • nekaj krajših glasbenih del ali odlomkov iz skladb, od katerih nekatere poslušajo ob orientiranju v partituri, • obravnavane instrumente in glasbene sestave, • koral, motet, madrigal, mašo in oba tipa suite.

Izvedbeni standardi in normativi

Materialni pogoji za izvajanje predmeta nauk o glasbi in solfeggio po Edgarju Willemsu

Pouk poteka v dovolj velikem, zračnem in zvočno urejenem prostoru, ki je urejen tako, da omogoča sproščene oblike dela z otroki. V njem so:

- klavir ali pianino,
- mali instrumenti,
- Willemsovi didaktični pripomočki (infratonalni metalofon, različne zbirke zvončkov, metalofoni, didaktični posnetki, flanelografija in drugo),
- avdiosredstva,
- glasbena literatura (knjižna in zvočna).

Delo poteka v razredih od deset do petnajst oziroma od pet do devet otrok.

Materialni pogoji za poučevanje instrumenta

Pouk poteka v dovolj velikem, zračnem in zvočno urejenem prostoru, ki je primerno opremljen glede na vrsto instrumenta, ki se bo v njem poučeval. Delo poteka večinoma v obliki individualnih učnih ur, občasno pa tudi v obliki skupinskega pouka.

Predmete iz programa glasbene vzgoje po Edgarju Willemsu vodijo učitelji, ki so usposobljeni tako, kot to določa *Mednarodno društvo za glasbeno vzgojo Willems*.

Oblike preverjanja in ocenjevanja:

V programu se znanje učencev preverja pri pouku in na nastopih. Pri predmetu *nauk o glasbi in solfeggio po Edgarju Willemsu* učitelj na nižji stopnji svoje vrednotenje otrokovih dosežkov, spretnosti in znanj ob zaključku šolskega leta strne v opisno oceno na podlagi temeljnih standardov znanja, na višji stopnji pa se znanje ocenjuje pri izpitu, in sicer opisno. Ocenjevanje znanja pri pouku instrumentov se izvaja tako, kot določa Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v glasbenih šolah.